

Адбылася чарговая рэканструкцыя сталічнай плошчы Перамогі. Рэстаўратары папрацавалі над бронзай і гранітам манумента, абнавілі смальту на Ордэне Перамогі, які вянчае абеліск. У лепшы бок змяніўся падземны паверх мемарыяла. Структурай і аздобай ён цяпер нагадвае музейную залу. Зменены камунікацыі, што адпрацавалі свой тэрмін. Яшчэ раней на адлегласці праспекта ад плошчы Незалежнасці акурат да плошчы Перамогі замянілі ліхтарні стандартнай формы на тыя, што больш адпавядаюць стылістыцы сталінскага ампіру, паводле канонаў якога пабудавана гэтая частка праспекта Незалежнасці. У асноўных рысах архітэктурнае аблічча плошчы Перамогі склалася ў канцы 50-х гадоў. Мы так да яго прызвычаліся, што падаецца нібыта іншым яно і быць не магло. А між тым, ва ўрадавай пастанове 1946 года, дзе абвешчаны ўмовы конкурсу на помнік палеглым у Вялікай Айчыннай вайне за вызваленне Беларусі, месца для ягонай пабудовы называлася “Галоўная плошча цэнтральнага ансамбля горада”, якая яшчэ толькі праектавалася. Пазней гэтая плошча атрымала назву Цэнтральная, сёння мы яе ведаем як Кастрычніцкую.

ст. 4

**18 красавіка —
Міжнародны
дзень помнікаў
і гістарычных
мясцін
Ст. 2 — 5, 12**

Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Праваслаўным хрысціянам Беларусі

Дарагія суайчыннікі!

Ад усяго сэрца віншую вас з Уваскрэсеннем Хрыстовым. Свята Вялікадня — крыніца вялікай радасці і духоўнай сілы. Яно сцвярджае каштоўнасць чалавечага жыцця, умацоўвае веру ў любоў і справядлівасць. Хрысціянства стагоддзямі выхоўвала ў людзях лепшыя якасці — міласэрнасць, спачуванне і самаадданне служэнне бліжняму. Праваслаўныя традыцыі і сёння з’яўляюцца маральнай асновай беларускага народа, заўсёды гатовыя працягнуць руку дапамогі тым, хто ў нястачы, незалежна ад рэлігіі і нацыянальнасці. Таму што сапраўдная вера немагчымая без добрых спраў. Хай светлыя велікодныя дні прынясуць мір і згоду ў вашы сем’і. Жадаю ўсім здароўя, шчасця і дабрабыту.

**Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА**

Эпоха, што сканцэнтравана ў будучыні

*Летаніс галоўнай
плошчы краіны*

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

9 1771994 478007 20016

Спадчына: дзе б ты ні знаходзіўся...

Міжнародны дзень помнікаў і гістарычных мясцін, які адзначаецца 18 красавіка — добрая нагода звярнуць увагу не толькі на стан нашай гісторыка-культурнай спадчыны, але і на ступень яе дасяжнасці для ўсіх ахвочых, незалежна ад таго, дзе б яны ні знаходзіліся. З улікам новых рэканструкцыйных органаў улады і захадаў па ахове здароўя грамадзян, многія музейныя ўстановы Беларусі абмяжоўваюць дзейнасць сваіх экспазіцый для наведвальнікаў — але на дапамогу аматарам культурнага адпачынку і цікавым да гістарычнай спадчыны прыходзяць новыя тэхналогіі.

Антон РУДАК

Экспазіцыя ў Новым замку ў Гродна (museum-grodno.by).

Многія знакавыя гісторыка-культурныя аб'екты можна пабачыць у рэжыме анлайн, не пакідаючы дома — варта толькі выйсці ў сетку і зайсці на сайт той ці іншай установы, альбо на яе старонку ў сацыяльных сетках. Сёння музеі і мемарыяльныя комплексы імкнуцца адгукацца на патрэбы часу і ладзяць адмысловыя акцыі, якія дазваляюць азнаёміцца са зборамі і калекцыямі з дапамогай відэаэкспансій, прамых эфіраў і віртуальных тураў. Наколькі шырока беларускія помнікі і артэфакты прэзентаваны ў сусветным павуціні такім чынам, каб можна было адчуць сябе ў музейнай зале ці ля гістарычных мураў, не падымаючыся з крэсла? Мы звярнуліся ў музеі, а таксама прасачылі іх актыўнасць на інтэрнэт-старонках і ў сацыяльных сетках, каб даведацца, якімі сродкамі іх супрацоўнікі робяць свае экспанаты даступнымі для ўсіх, хто ў сённяшніх абставінах не мае магчымасці наведаць экспазіцыю.

МАГУТНЫЯ ЗАМКІ І ХАТНІЯ РЭЧЫ

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь у перспектыве плануе прэзентацыю новага 360-градуснага панарамнага фільма праекта "VKL3D" мастака Ахрэма Белабровіка. Ён паказвае сродкамі камп'ютарнай 3D-графікі рэканструкцыю замка "Белы Ковель" XVII стагоддзя, руіны якога захаваліся да нашых дзён у вёсцы Смаляны Аршанскага раёна. Прэзентацыя мае быць своеасаблівым працягам леташняй выставы "Апыніся ў сэрцы

Гісторыі", на якой былі прадстаўлены 3D-праекцыі замкаў у Гальшанах і Крэве. На выставе пабачыць відарысы старажытных мураў можна будзе з дапамогай адмысловых акулераў віртуальнай рэальнасці, а пакуль паглядзець панарамны фільм аб замку можна на канале "VKL3D" у YouTube. Нават так, рухаючы тэлефонам альбо мышшу, глядач можа азірацца наўкол, што стварае эффект прысутнасці, у цэнтры карцінкі. Там жа можна пабачыць і відэа Крэўскага ды Гальшанскага замкаў.

3D-мадэль разьбянай сальніцы са Случчыны пачатку ХХ стагоддзя, што захоўваецца ў Беларускім дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту (etna.by).

А Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту, што ў вёсцы Азирцо пад Мінскам, прадстаўляе ў 3D-графіцы свае больш сціплыя, але не менш цікавыя скарбы — на сайце музея etna.by у раздзеле "Калекцыі" можна пабачыць і аглядаць з усіх бакоў аб'ёмныя мадэлі драўляных рэчаў хатняга ўжытку, якімі карысталіся нашыя продкі — ступу, сальніцу, дзязу, табакерку... Гэта толькі некалькі прадметаў з найбагацейшай калекцыі музея, якая налічвае каля 1500 адзінак захоўвання — але прадстаўлены тут драўляныя вырабы даюць выдатнае ўяўленне аб побыце мінулых пакаленняў і іх уменні прыўнесці прыгажосць у сваю паўсядзённасць.

Заканчэнне — на старонцы 12.

Галоўная старонка сайта БДУКІМ распавядае пра засцярогу ад каранавіруса.

Гіпакрат ведаў: "...ars longa"

Каранавірус — каранавірусам, але вучыцца ўсё адно трэба. Многія вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі сёння адмянілі лекцыйныя і семінарскія заняткі, каб пазбегнуць сітуацыі са знаходжаннем вялікай колькасці людзей у адным месцы ў закрытых памяшканнях. Яны таксама актыўна задзейнічаюць новыя формы анлайн-навучання, звязваючыся са студэнтамі пры дапамозе Skype, Viber, Zoom, Moodle і іншых інтэрнэт-платформ, не кажучы ўжо пра звычайныя сацыяльныя сеткі ды мэсэнджары. "К" вырашыла даведацца, што з гэтай нагоды адбываецца ў сталічных ВНУ сферы культуры.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

"УДАЛЁНКА" У ALMA MATER

Дарэчы, гэтая тэма аказалася блізкай мне не толькі з журналісцкага боку — з нядаўняга часу я сам выкладаю ў Беларускім дзяржаўным педагогічным універсітэце імя Максіма Танка, таму пра пераход студэнтаў і выкладчыкаў на новыя формы работы пры дапамозе інтэрнэта ведаю, што называецца, не з чужых слоў.

Скажам, яшчэ ў мінулы панядзелак у мяне адбылася звычайная рэальная пара ў студэнтаў, якія хоць і былі ў масках — праўда, не ўсе, — але актыўна адказвалі на пытанні, пісалі кантрольны тэст, выступалі перад сваімі калегамі з прэзентацыямі па новых тэмах — карацей, працавалі напоўніцу. І ўсё ішло наладжаным чынам, як і тыдзень, і месяц назад... А ўжо ў аўторак, завітаўшы ў адзін з карпусоў сваёй alma mater, я быў агаломшаны заявай сустрэтага вахцёра, што ўсе заняткі ў студэнтаў адменены: маўляў, недзе ў кагосці падзараюць каранавірус, таму на 14 дзён усе сышлі на каранцін.

Вось так са звычайных метадаў навучання

Як вучацца ў віртуальнай рэальнасці творцы

мне прыйшлося ў хуткім тэмпе перайсці на формы анлайн-работы са студэнтамі. Балазе, і ў аўторак, і ў сераду на сайце БДПУ былі зладжаны вебінары па арганізацыі ўзаемадзеяння студэнтаў праз сістэму дыстанцыйнага навучання Moodle і вебінар, дзе раскавалася, як ладзіць анлайн-мерарыемства на платформе BigBlueButton. Выкладчыкі ўніверсітэта маглі задаваць удакладняльныя пытанні спікерам у рэальным часе і, натуральна, завальвалі іх сваімі пытаннямі, бо для многіх, як і для мяне, падобныя сістэмы былі яшчэ ў навінку.

Таму мінулы і гэты тыдзень прайшоў у мяне пад знакам сістэмы Moodle, якую прыйшлося вывучыць, што называецца ад А да Я ў вельмі хуткім тэмпе. Дарэчы, у тым мне вельмі дапамагла жонка (таксама выкладчыца, якая яшчэ колькі гадоў таму пачала працаваць у гэтай сістэме), выказваючы свае неацэнныя парады па арганізацыі анлайн-навучання аўтарытэтна і з веданнем справы.

Карацей кажучы, ужо ў чацвер — усяго праз два дні пасля апошняй рэальнай пары! — мне ўдалося зладзіць сваю першую віртуальную лекцыю для студэнтаў, якія чакалі заняткаў перад камп'ютарамі і ноўтбукамі — хто

ў інтэрнаце, хто дома, у сваіх бацькоў. Магчыма, першыя заняткі ў анлайн версіі прайшлі не зусім гладка — як кажуць беларусы, першы блін — сабаку, — але працэс усё ж пайшоў і наступныя пары былі цалкам адпаведныя маёй задуме і склаліся, на мой погляд, досыць паспяхова.

Натуральна, што ўсе гэтыя, пералічаныя мной цяжкасці новых формаў работы, сёння перажываюць і студэнты ды выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў культуры Беларусі. Да таго ж, калі казаць пра Беларускую дзяржаўную акадэмію музыкі і Беларускую дзяржаўную акадэмію мастацтваў, там навучанне ў фармаце анлайн не заўсёды можна зладзіць. Але пра ўсе па-парадку.

ЭКЗАМЕНЫ: РЭАЛЬНА ЦІ АНЛАЙН?

На галоўнай старонцы інтэрнэт-сайта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў кожнага наведвальніка перш-наперш сустракае інфармацыя пра тое, як засцерагацца ад каранавіруса: трэба мыць рукі, карыстацца антысептыкамі, пазбягаць кантактаў ды людных месцаў.

Усё тое падаецца сёння абсалютна звычайным: пра гэта гавораць па тэлебачанні, на радыё, пішуць у газетах і на інтэрнэт-парталах. Але, натуральна, у сувязі з падобнымі абмежаваннямі многія

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Але ў 1948 годзе два архітэктары з ліку тых, што зрабілі вялікі ўнёсак у адбудову разбуранага Мінску, прапанавалі паставіць пасярод “цэнтральнага ансамбля горада” помнік Генералісіму. Зразумела, што тыя, хто мусіў прымаць рашэнні, нават калі б і мелі на гэты конт іншую думку, адхіліць такую прапанову не адважыліся. Там бронзавы Сталін і паўстаў у 1952 годзе. Прастаяў, праўда, нядоўга: дэмантаваны праз дзевяць гадоў. А для помніка Перамогі ў новых умовах конкурсу, абвешчаных у 1950 годзе, адвялі плошчу (нават не плошчу, а проста разваротнае кола на мяжы цэнтра горада) з неспрэчнай назвай Круглая. Такім вольным чынам гэтая гісторыя помніка выкладзена ў лёгкадаступных крыніцах.

Цікава, аднак, тое, што архітэктар Георгій Заборскі, паранены ў бітве пад Масквой і знаходзячыся ў шпіталі, яшчэ ў 1942 годзе зрабіў першыя эскізы помніка Перамогі для Мінска менавіта на той плошчы, дзе ўрэшце

Эпоха, што сканцэнтравана ў будучыні

*Летаніс галоўнай
плошчы краіны*

Круглая плошча да пачатку будаўніцтва манумента...

Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Архітэктар Георгій Заборскі на вяршыні славы.

рэшт абеліск у 1954 годзе і паўстаў.

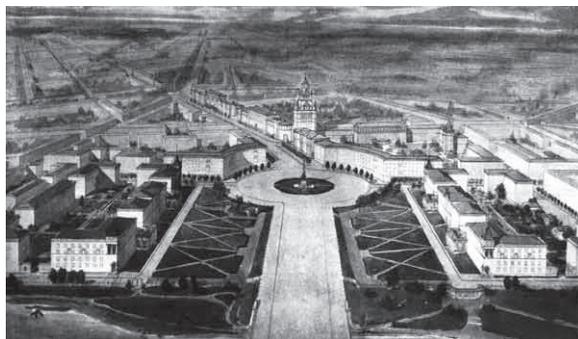
У часе будаўніцтва адбылася неспадзяванка, якая адбылася на абліччы помніка. Манумент мусіў быць вышыней сорок пяць метраў. Але патрэбную колькасць граніту не паспявалі даставіць у Мінск у запіланаваны тэрмін, і такім чынам узнікла небяспека, што помнік не здолеюць завяршыць да ўрачыстасцяў у гонар дзесяцігоддзя вызвалення Беларусі. Вырашлі: хай будзе на сем метраў ніжэйшы, але час адкрыцця не пераносіць. Сёння ж, калі глядзіш на манумент, дык думаеш, мо і добра, што так атрымалася. Які заўгодна план пры рэалізацыі карэктуюцца. Я мяркую, што менавіта праз тую неспадзяванку патрапілі і ў патрэбны памер, і ў прасторавы маштаб.

Паўднёвая частка плошчы пабудавана яшчэ пры

жыцці Сталіна, і ў яе аздобе прысутнічаюць характэрныя рысы эстэтыкі тае пары. А вось паўночная трапіла пад “борьбу с излишествами”. Яе аздоба больш сціпла. Ці варта вяртацца да пачатковага праекта — пытанне дыскусійнае. “Борьба с излишествами” таксама частка нашай архітэктурнай гісторыі. Разам з тым у Мінску ёсць удалы прыклад сучаснай рэканструкцыі з прымяненнем класіцыстычных форм. Гэта бульвар на вуліцы Леніна. Такое ўражанне, што будынкі і малыя архітэктурныя формы належаць аднаму часу. Але між іх стварэннем адлегласць больш за паўстагоддзя.

Цэнтральная фігура гэральдычнага помніка, над якім размешчаны герб Беларускай ССР, воін Чырвонай Арміі са сцягам з партрэтам Леніна. Зыходна ж на сцягу былі Ленін і Сталін, потым — нічога, а цяпер толькі Ільч.

У 1961 годзе перад абеліскам запалілі Вечны агонь. Да

Такой бачылася плошча яе стваральнікам.

1984 года плошча сапраўды была круглай, потым стала авальнай, а цэнтральная “выспа”, на якой знаходзіцца помнік, у памерах павялічылася ўдвая і выцягнулася ў бок маста праз Свіслач. Цяпер на ёй больш зручна ладзіць і пратакольныя мерапрыемствы, і масавыя акцыі. Побач з абеліскам з’явіліся сімвалічныя гранітныя надмагіллі, накрытыя бронзавымі сцягамі, і знакі ў гонар горадоў-герояў. Тады ж з’явіўся ў мемарыяла і падземны паторы. Была добраўпарадкаваная і прылеглая тэрыторыя.

Фактычна з моманту з’яўлення помнік стаў самым вядомым, самым папулярным сімвалам горада ды і ўсёй Беларусі ўвогуле, пасунуўшы такія знакавыя аб’екты, як Дом урада з помнікам правядуру Кастрычніка і дамы-вежы на Прывакзальнай плошчы. Зразумела, знаходзілася шмат ахвочых далучыцца да аздобы плошчы Перамогі сваімі творамі. Прынамсі былі прапановы паставіць непасрэдна на плошчы шэраг помнікаў канкрэтным героям, аздобіць рэльефнамі выявамі Герояў Савецкага

Саюза прастору праспекта ад вуліцы Янкі Купалы да абеліска. А ўжо угалы Незалежнасці ўзнікла ідэя ператварыць ніжні паверх мемарыяла ў Магілу Невядомага салдата.

Плошча — гэта не толькі тое, што на ёй пабудавана, але і тое, што ўваходзіць у яе візуальны шэраг. З’яўленне на праспекце на месцы знічанага помніка прамысловай архітэктуры офісна-гагэльнага гмаху, які ніяк не дабудуюць, разбурыла неакласіцысцкую гармонію гэтага сегмента праспекта і зрабіла амаль ілюзорнай перспектыву ўключэння галоўнай магістралі нашай сталіцы ў Спіс сусветнай спадчыны UNESCO. Праўда, і на тэрыторыі Маскоўскага крамля пабудаваны Палац з’ездаў, ёсць сучасны аб’ект, і сярод гістарычнай забудовы Ватыкана таксама... Так што і мы будзем спадзявацца на лепшае.

Недзе напачатку 90-х на прафесійным сумоўі мастацтвазнаўцаў і гісторыкаў культуры я чуў развагі маскоўскага дзеяча, прозвішча якога зараз не прыгадаю, пра перспектывы адаптацыі савецкай культурнай спадчыны да сучас-

Раён Круглай плошчы падчас вайны.

ветнага культурнага працэсу. Мы ўсе па тым часе моцна камплексавалі з той нагоды, што наша яшчэ ўчора вялікая дзяржава ў культурным сэнсе развілася нібыта ў перыферычным, нават тупіковым напрамку, праз што мы апынуліся, зноў такі, нібыта на ўзбочыне цывілізацыі. І нікому ў свеце, уключна і нас саміх, не цікавы ні наша выяўленчае мастацтва, ні літаратура, ні архітэктура. Маскоўскі госць нас супакоіў. Ён ужо паездзіў па свеце, ведаў рэчаіснасць і адчуваў тэндэнцыі. Кажы, пачакайце крыху. Пройдзе пэўны час, суцішацца палітычны жарсці і высветліцца, што савецкая культурная спадчына ўнікальная. Яна стане нашым брэндам. А датычна канкрэтна Мінска ён сказаў, што мы не ўяўляем, якой каштоўнасцю валодаем. Яшчэ будуць людзі з усяго свету прыязджаць сюды, каб пабачыць “сталінскі ампір” нашага праспекта.

Адвечная беларуская сціпласць не дазваляе мне сцвярджаць, што гэты час ужо надыйшоў. Аднак паводле нядаўняга інтэрв’ю-апытання рускіх турыстаў Мінск

... і сёння.

з’яўляўся трэцяе месца пасля Санкт-Пецярбурга і Парыжа сярод лепшых гарадоў для романтичных вандроўкаў. Не так даўно я знайшоў у Сеціве цытату з аўтарытэтай французскай газеты: “Беларусь — спячучая прыгажуня Еўропы”. “Вялікім еўрапейскім горадам XX стагоддзя” назваў Мінск брытанскі архітэктар родам з Ганконга, якога творчы лёс звёў з беларускай дыяспарай Лондана і які пасля некалькіх вандроўкаў у наш край захаваўся ў Беларусь. Для аўстралійскага блогера Мінск — “перліна Усходняй Еўропы”.

У Мінску некалькі плошчаў, якія прэтэндуюць на статус галоўнай. Гэта і плошча Незалежнасці з манументальным Домам урада, і Кастрычніцкая з Палацам Рэспублікі, і плошча Дзяржаўнага сцягу, як сімвал аднаўлення паўнаважнасці нашай краіны. Але для мяня, як, мабыць, і многіх іншых мінчукоў і беларусаў увогуле, галоўнай з’яўляецца плошча Перамогі. Яна велічная і ўтульная, у гісторыі яе стварэння адбіўся пакрыжы ляс краіны за апошнія стагоддзі. Яна стваралася, каб занатаваць у памяці нацыі бруталны кантэкст і ўвекавечыць драматычныя падзеі, але сёння ў яе абліччы прачытваюцца романтичныя рысы эпохі, што нібыта адышла ў нябыт, але пры гэтым растварылася ў будучыні. Такой яе бачу я...

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

У матэрыяле выкарыстаны таксама фота з Сеціва

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 3.)

— Як грамадзянка і партрыётка сваёй краіны, я падтрымліваю такі сцэнарый абедзвюма рукамі, — кажа намеснік старшыні райвыканкама Ірына Ціхонка. — Але... будзьма рэалістамі! Цяжка паверыць, што ў цяперашні няпросты век знойдзецца сродкі для ажыццяўлення гэтых дарагіх мараў.

Пэўна, нічога не застаецца, як знайсці сядзібе сур’ёзнага гаспадара з ліку прыватнікаў. Па словах Ірыны Ціхонка, такія захаваны ўжо робяцца — хаця выстаўляць маёнтак на аўкцыён чамусьці пакуль не плануюць.

І тут, як падаецца, вельмі важна, каб гэты комплекс — пры ўсёй сваёй неаднароднасці — у выніку займеў аднаго ўласніка і выкарыстоўваўся як адзінае цэлае. Будзе вельмі дрэнна, калі ад згаданага кангламерату пачнуць адшчыкваць па кавалачку, перадаючы асобныя будынкi рознапрофільным арганізацыям — скажам, у адным з іх адрозніцца інтэрнат, а ў другім з’явіцца склад, і кожны паставіць сваю агароджу. Гэта дасць тактычныя выйгрышы, але прывядзе да стратэгічнай паразы. Пра “беларускі Версаль”, здатны ў перспектыве прывабліваць тысячы турыстаў, можна будзе паспяхова забыць. Каму ахвота хадзіць між парканамі?

А ў тым, што перспектыва знайсці інвестара далёка не прывідная, я лішні раз пераканаўся, едучы роварам у Сёмкава. Ваколіцы Мінскага мора ўсё болей абрастаюць разнастайнымі забавляльна-рэкрэацыйнымі аб’ектамі. Прычым будуюцца яны “ў чыстым полі”, а не на такіх глыбокіх гістарычных падмурках. Але ніякі вонкавы шык іх не заменіць — у тым ліку, і ў плане прыцягнення прызірлівых наведвальнікаў.

“БОЛЕЙ ЗА ЎСІХ ТРЭБА”

Сродкі ў выканкама пакуль знаходзяцца хіба на самае неабходнае. Павесілі ахоўную дошку — прычым так высока, каб ніхто не скраў. Увялі дзве стаўкі вартаўнікоў, якія аберагаюць помнік ад паляўнічых на дармовыя будматэрыялы — крок, як я ўжо неаднойчы пераконаўся, вельмі слушны. Тым болей, вартаўнікі маюць таксама і абавязак падтрымліваць там парадка. Менавіта іх высілкіма пакошаная тэрыторыя ля палаца, а руіны па перыметры абнесены стужкай — гэткай сімвалічнай агароджай. А ў бліжэйшы час плануецца і кансервацыя той самай пліты з заветаў Хмары — вядома, ужо высілкіма спецыялістаў больш вузкага профілю.

— Нас запэўнівалі, што тэндар па вызначэнні выканаўцы работ будзе праведзены ў найбліжэйшым

Мара “Х” і небяспечны паркур

часе, — кажа мясцовая жыхарка Таццяна Хамянкава. — На жаль, пакуль тут ёсць затрымкі, але спадзяемся, што хутка ўсё вырашыцца. Бо пліта ад пачатку не была прызначаная для захоўвання на адкрытым паветры, і ўжо цяпер на пячаніку мы можам бачыць згубныя сляды. Таму ратаваць яе трэба неадкладна.

Нават нягледзячы на тэкст: бо над чым тады разважаць нашчадкам? Спадарыня Таццяна жыве ў Сёмкава ўсяго трэці год. Пятрапіўшы на сядзібу, убачыла там густыя зарасці. Разам з іншымі неабякавымі “тубыльцамі” ўзяліся касіць — бо нельга ж, каб самае важнае месца твайго паселішча нагадвала джунглі. Кажа, тады нават косы ламаліся...

Лічу, з ёй спадчыне Хмараў дужа пашчасціла. Шматпакутны помнік — як і многія (але далёка не ўсе) падобныя — займеў свайго “анёла- апекуна”. Таго, кама “болей за ўсіх трэба”. Разам з іншымі жыхарамі Сёмкава, мінулай восенню спадарыня Таццяна склала згаданую вышэй петыцыю, падрабязна і па пунктах акрэсліўшы самыя злабдзённыя і праблемныя моманты ў справе захавання сядзібы. І словы пра “малую радзіму” не выглядаюць у ёй фальшывымі.

Варта адзначыць, што рэакцыя на зварот была вельмі

Сцэна ў французскім парку.

аператыўнай. Прыезджала камісія, нешта падстрыгалі, прыбіралі... Прынялі далейшую “праграму дзеянняў” — і вельмі, дарэчы, слушную. Цяпер толькі важна яе выконваць. І ёсць каму “на месцы” за гэтым прасачыць.

РАЙ, ЯКІ СТАЎ ЗВАЛКАЙ

Не зважаючы на грозныя таблічкі, што паведамялі, быццам тэрыторыя ахоўваецца сабакамі, я са сваім роварам бесперашкодна злеў туды пранікнуць. Кажуць, у вартаўнікоў на той час ужо проста скончылася змена — справа была пад вечар. Сустрэў затое маладую сям’ю з дзіцём, якія з цікаўнасцю ўсё аглядалі. Што ні кажы, нават несамавіты стан гэтых мясцінаў не можа адпалохаць турыстаў! Вядома, гэта радуе, але ў дадзеным выпадку — не заўсёды.

лаца (або нават на іх). Бо яна спрыяе руйнаванню.

Рушым са спадарыня Таццянай маршрутам Адама Хмары. Новыя будынкi абмінаем увагай, хаця любоў да іх з боку экстрэмальна настроенай моладзі становіцца зразумелай з першага погляду. Хто ж не хоча адчуць сябе сталкерам...

У колішнім англійскім парку, разбітым сярод пакінутых ледавіком маляўнічых пагоркаў, вясновым надвечоркам на ўсе галасы спяваюць птушкі. Таццяна Хамянкава кажа, што гэтыя мясціны прыналежаць ўпадабальні асабліва, і для бэрдуотчараў тут сапраўдны рай. Аднак рамантычныя пошчакі слаба суадносяцца з вялізнымі грудамі смецця, раскіданымі па парку. Відавочна, сёй-той з мясцовага люду выкарыстоўвае гэтую тэрыторыю як зручную для сябе свалку. Прычым рэгулярна. Засмечаная і маляўнічая рачулка Чарняўка — нехта выкінуў у яе з моста старыя крэслы.

— Раней я нават не магла ўявіць, што на свеце так багата людзей, якія смеццяць

лаца (або нават на іх). Бо яна спрыяе руйнаванню.

Гэтыя кавалкі адваліліся за апошнюю зіму.

там, дзе жывуць, — прызначаюць спадарыня Таццяна. — Гэта ж брак не толькі духоўнасці, але і элементарнай чалавечай культуры! Заўсёды лічыла, што прыбіраць за сабой — клопат не толькі пра прыроду, але і пра сябе самога.

У другім парку — французскім, дзе сярод бязладных зарасцяў яшчэ праглядаюцца рэшткі былой планіроўкі — спадарыня Таццяна заўважае свежы спіл. І задаецца пытаннем: ці сама павалілася тая старая ліпа, або ёй дапамаглі? У кожным разе, такая драўніна — каштоўная. Таму частку ствала нехта адразу ж прысабечыў ды вывез.

— Пільнага нагляду за паркама пакуль няма, — кажа яна. — У мяне наогул складаецца ўражанне, нібы вартаўнікі не надта ўсведамляюць, што гэта іх сфера адказнасці.

Дзяліць сферы адказнасці — гэта ўлюбёнае хобі многіх. Але спадарыня Таццяна тут жа прапаноўвае свае спосабы далучыцца да справы: ад банальнай талачкі — з граблямі і гумовымі пальчаткамі — да моднага цяпер краўдфандынгу.

А мясцовыя рупліўцы спадзяюцца, што ў гэтым сезоне выкошвацца будзе і тая расліннасць, якая з’яўляецца непасрэдна ля сцен па-

ФЭСТ НА ФОНЕ РУІН

І праўда, не варта вешаць на вартаўнікоў усе бочкі. Зразумела, што адным толькі ўзмацненнем кантролю праблема тут не вырашыцца. І таму Таццяна Хамянкава надае асаблівую ўвагу менавіта асветніцкаму складніку. Знаходзячыся ў дэкрэтным адпачынку, яна вядзе ў мясцовай школе кразнаўчы гурток, апякуецца музеем, куды часова “пераехалі” экспанаты з музея сёмкаўскага — ён ужо, лічы, быў створаны, але пасля сыходу мінулага гаспадара ледзь не стаў ахвярай дробных рабаўнікоў. Плануе тэатралізаваныя экскурсіі — не толькі для турыстаў, але і для мясцовых. Вось і на фэст экскурсаводаў мелася быць цэлая праграма — каб не тая зараза...

— Уся дзейнасць і нават стыль жыцця нашай сям’і накіраваны на тое, каб у людзей, чые дамы з намі побач, з’явілася хаця б магчымасць задумацца, што ёсць мноства цікавостак і па-за межамі супермаркетаў, — кажа суразмоўца. — А вялікія скарбы сусветнай культуры могуць быць на суседняй вуліцы, і іх лёс залежыць не толькі ад чыноўнікаў, але і ад кожнага з нас.

Апагеем гэтай дзейнасці мае стаць фэст на тле руін. Ягоная праграма ўжо падрабязна распрацаваная — будзе і класіка, і фальклор, і лекцыі, і кулінарныя майстар-класы... Ёсць і назва — “Х-мара”. Гульня слоў зразумелая, калі ўлічыць, што першая літара — “ікс”.

— Наша мэта — пошук супольнай ідэнтычнасці сёмкаўцаў і памкненне аб’яднаць іх вакол гэтага месца, — кажа спадарыня Таццяна. — Як сталых жыхароў, так і прыездных, як звычайных вясцоўцаў, так і тых, хто жыве сваім асобным жыццём у дарагіх катэджах. Трэба, каб кожны падумаў, што значыць гэтае месца для нашай супольнасці, як мы можам яго палепшыць, каб яно служыла нашым інтарэсам. Праграму фэсту “неабякавыя” абяцаюць забяспечыць самі, а вось у плане тэхнічнага забеспячэння просяць дапамагчы мясцовыя ўлады. Патрэбная ж сякая-такая апаратура, лавы для сядзення, апека міліцыі і “хуткай дапамогі”...

І вельмі ўзрадавала, што намесніца старшыні Мінскага райвыканкама Ірына Ціхонка мяне запэўніла: да супрацоўніцтва з грамадскімі рупліўцамі яна заўсёды адкрытая. Сапраўды, ім адзін без аднаго — ну проста ніяк!

...Можа, калі давядзецца пісаць пра Сёмкава ўжо ў чацвёрты раз, танальнасць будзе больш жыццесцвярдзальнай?

Сілкавацца тым, што адбываецца наўкол

Сустрэчы з адным з вядучых сучасных рэжысёраў Расіі мы абавязаны форуму мабільнага кіно Voka Smartfilm, які на гэтым тыдні падвёў вынікі, лічы, шматмесячнага кінамарафону. (Падрабязней пра пераможцаў фестывалю — чытайце ў наступным нумары "К"). Другая па ліку ганаровая адметнасць для большасці кінафестывалю пасля адабранай для паказаў праграмы (а сёлета апошня была нядрэнная), — гэта запрошаныя госці з багатым багажом досведу. Напачатку вясны арганізатары Voka Smartfilm запрасілі на майстар-клас у Мінск адразу некалькі знакамітых расійскіх кінематографістаў. Сярод іх апынуўся Іван І. Твердоўскі, чые тры ігравыя карціны "Клас карэкцыі", "Заалогія" і "Падбросы" атрымалі прызы на шматлікіх кінафестывалях, у тым ліку на сталічным "Лістападзе". У Мінску Іван прадставіў сваю апошнюю драму "Падбросы", пагутарыў з гледачамі і схадзіў на экскурсію на "Беларусьфільм". У перапынку паміж гэтымі падзеямі ён даў інтэрв'ю "К", дзе распавёў пра ўласнае бачанне буйных кінафабрык, адчуванне двухтысячных, і табуіраваныя тэмы ў сучасным кіно.

— Наколькі мне вядома, Мінск для вас не чужы горад. Бывалі тут раней?

— Так, шмат разоў сюды прыежджаў у дзяцінстве, таму што бацька (Іван Твердоўскі, расійскі дакументаліст — *заўв. рэд.*) на "Беларусьфільме" ўдзельнічаў у здымках вялікага праекта, — на студыі для гэтага пабудавалі павільён. Ён увесь час браў мяне з сабой, у тым ліку, і ў Мінск, і давяраў адвозіць назад betacam-касеты — гэта былі адзінкі майстар-запісы. І я памятаю, што адчуваў, быццам выконваю важную місію — прывезці ў дзіцячым заплечніку з Мінска ў Маскву гэтыя касеты. Потым ужо не прыежджаў. Усе мае фільмы паказалі ў вас на фестывалі, і прычым нават "Заалогія" атрымала прыз. А ў мяне кожны раз не атрымлівалася прыехаць, таму што "Лістапад" праходзіць у актыўны сезон. Не было магчымасці праз Мінск неяк праскочыць, прадставіць карціну.

— Але можа ў вас сфарміравалася асабістая асацыяцыя з горадам?

— Мы жывем у адным сацыякультурным асяроддзі, і я не магу сказаць, што ўспрымаю Беларусь і Мінск як зусім іншае месца. Мне ў некаторых рэгіёнах Расіі здаецца, што гэта нейкая іншая зямля, тэрыторыя, дзе жывуць іншыя людзі, і сонца ў іх не на ўсходзе ўстае. А вось тут мне камфортна. Нават з пункту гледжання культурнага асяроддзя адчуваю сябе сваім. Хоць не магу сказаць, што шмат тут бываў.

— Вы хадзілі на экскурсію на адрэстаўраваны "Беларусьфільм". Падзяліцеся ўражаннямі.

— Я прыйшоў на студыю, каб патрапіць у свае дзіцячыя ўспаміны, атмасферна пагрукціцца. Але там ужо ўсё па-

іншаму: ты бачыш тыя ж сцены, але яны не працуюць на цябе. Нейкая энергія і візуальныя вобразы з дзяцінства ўжо зусім па-іншаму існуюць. І я не атрымаў той дозы настальгіі, на якую разлічваў. Чамусьці гэта не адбылося, хоць так часта бывае, калі ты хочаш вярнуць сябе ў камфортнае месца з мінулага. І ў цябе ёсць успаміны пра тое, як яно фантастычна выглядала. А сёння ты прыежджаеш і бачыш, што гэта звычайнае возера з лесам, якое раней здавалася бязмежным морам. А гэта на самой справе звычайная дробная сажалка. На жаль, такія рэчы адбываюцца, і тут такая ж гісторыя.

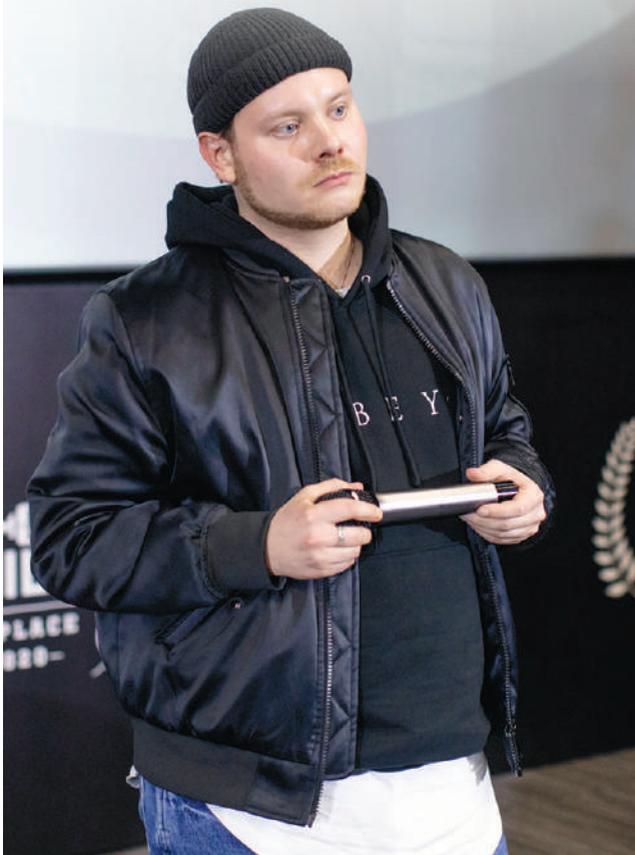
— Ці ёсць будучыня ў былых буйных саветскіх кінафабрык, такіх як "Беларусьфільм", "Мосфільм", "Одесская киностудія" ды іншыя?

— Прынамсі ў тым выглядзе, як дзейнічалі раней буйныя прадакшны — сёння такое, на мой погляд, немагчыма. Можна гэта штучна падтрымліваць, даваць дзяржаўныя субсідыі і закідаць грошы ў гэтую печку. Проста навошта? Каб захаваць гэта як нейкі культурны здабытак? Гэта ж проста фабрыка — месца, дзе вырабляліся карціны.

— На вашу думку, трэба да гэтага ставіцца больш прагматычна?

— Не магу сказаць, што ўсе студыі трэба зачыніць і аддаць пад жылую забудову. Канешне, не. Але, сапраўды, сёння такія буйныя студыі функцыянуюць больш як прадстаўляюць плошчы ў арэнду. Яны не могуць канкураваць з прыватнымі кампаніямі, таму што ў іх на гэты момант няма належных рэсурсаў. І ў іх, як правіла, пры існуючай дзяржаўнай палітыцы, не хапае актыўнага ўкло-

*Непахіснае крэда
кінарэжысёра
Івана І. Твердоўскага*

“ Я размаўляю ў сваіх карцінах на той мове, якой валодаю. Як сам успрымаю кінематограф, такім чынам і канструюю свае карціны.

чэння ў агульны крэатыўны працэс, які разгортваецца ў індустрыі, — усё роўна яны аказваюцца трохі з краю. У гэтым сэнсе "Мосфільм", які стаў вытворчай базай, не з'яўляецца кінавытворчай кампаніяй. Ці той жа "Ленфильм", у які дзяржава штогод штучна ўлівае велізарную колькасць сродкаў. "Гэта нашы сцены і яны павінны стаяць", — прыкладна такая логіка. І тое ж самае з "Беларусьфільмам", мне здаецца, адбываецца.

— Вы прыехалі па запрашэнні фестывалю мабільнага кіно. Як ставіцеся да таго, калі буйныя рэжысёры здымаюць кіно на смартфонах альбо камеры ноўтбукаў, накітавалі трылера "Не ў сабе" Содэргберга, "Пошуку" Бекмамбетова? Гэта маркетынг ці новы інструмент канстрування кінамовы?

— Гэта спосаб самавыяўлення. Як калісьці з'явіліся маленькія мабільныя ручныя камеры — вялікія рэжысёры кінуліся здымаць

— Не, мне якраз цікава, як усё там уладкавана. Якая можа быць пагроза бабулі або дзядулі ад уласнага ўнука? Ніякая. Мы проста ў пэўны момант сыйдзем з культурнай мапы, саступіўшы ім дарогу, а іх ужо змяняць іншыя людзі. Так заўсёды бывае.

— Сёння вельмі багатая інфармацыйная пова: каранавірус, хістанне валютных курсаў ды іншае. Інфашум вам замінае або дазваляе чэрпаць новыя сэнсы для працы?

— Вядома, я пра гэта думаю і хвалюся. Асабліва, пра тое, што тычыцца курсу рубля (інтэрв'ю запісвалася да пачатку стабілізацыі курсу — *заўв. рэд.*) — гэта ж важна. Я не магу ад гэтага ўсяго адключыцца, хоць ізаляваў сябе ў нейкі момант. Але сёння ва ўласнай эміграцыі і атачыўшы сябе светам, дзе няма курсу рубля і наогул анічога, усё роўна туды прылятаюць навіны і даносыцца непатрэбныя шумы. Усё ж такі мы жывем у зразумелым сацыяльным асяроддзі, і нас не можа гэта не тычыцца. І той жа каранавірус, які цяпер псуе планы абсалютна ўсім, адмяняе ўсё, што толькі можна, перамяшчэнні становяцца немагчымымі — і незразумела, чаго ж чакаць далей.

— Так, цяперашнія часы — сапраўднае выпрабаванне.

— У мяне зараз ідзе постпродакшн фільма. І наш эстонскі гукарэжысёр учора напісаў, што не зможа працаваць на наступным тыдні, таму што зачыніўся дзіцячы сад, у які ходзіць яго дзіця. І павінен сядзець з ім дома. Гэта тычыцца працоўнага працэсу, калі не можам загадваць наперад. Нават гэта не атрымліваецца.

— Вы ўвесь час звяртаецеся ў вашых фільмах да сацыяльных пытанняў, але карыстаецеся мовай метафар і сюррэалізму, а не прасталінейнага выказвання, як Юрый Быкаў і ранняя Валерыя Гай Германіка. У гэтым сэнсе "эпапава мова" больш эфектыўная для зносін з аўдыторыяй?

— Я размаўляю ў сваіх карцінах на той мове, якой валодаю. Як сам успрымаю кінематограф, такім чынам і канструюю свае карціны. Мне вельмі важны сацыяльны кантэкст, таму што ў ім ёсць частка майго дакументальнага мінулага. А яно ў першую чаргу сілкуецца тым, што адбываецца навокал. Тая праблема і тая пова, якая вакол нас існуе. Невыпадкова першапачаткова браўся за той матэрыял, міма якога не магу прайсці. Не таму, што я да яго не маю ніякага дачынення, а таму што праз яго, у асвятленні важнай сацыяльнай позы, узнікаюць чалавечыя гісторыі, якія найпрост мне цікавыя. І мой апошні фільм "Падбросы" таксама, на мой погляд, адрозніваецца ад "Класа карэкцыі". А карціна "Канферэнцыя" зусім не будзе падобная на тое, што я рабіў да гэтага часу. Таму тут усё зыбка.

— Калі мы ўжо закралі "Канферэнцыю"... Гэты

фільм звязаны з тэрактам на Дуброўцы ў 2002 годзе. Наколькі яго вытворчасць была для вас складанай?

— Жахліва складанай. Калі ўсе твае карціны, якія зняў, маюць прызнанне, у тым ліку на салідных кінафестывалях, і ты прыходзіш да прадзюсара за супрацоўніцтвам, чамусьці ты павінен даказаць, што не выжыў з розуму. Што гэта кіно, і яго трэба рабіць, гэта добрая гісторыя. Раптам даводзіцца людзям тлумачыць вельмі простыя рэчы. І я не магу гэта спісаць на ўмоўную самацэнзуру — гэта пытанне парадку.

Сёння прадзюсарам і рэжысёрам у індустрыі не цікава займацца аўтарскімі даследаваннямі. Аўтарскае кіно стала аб'ектам сучаснага мастацтва, якое знаходзіцца ў абмежаваных культурных клас-тарых. Ім можна парадаваць умоўных 50 гледачоў летняга кінатэатра "Гараж" або Рамана Абрамовіча. І ты сутыкаешся з тым, што гісторыя, якая цябе цікавіць, нікому не патрэбная. А ты абсалютна ўпэўнены, што нічога не хочаш рабіць акрамя гэтага. У нейкі момант я апынуўся перад выбарам: ці цікава мне ісці здымаць восем серый нядрэннага серыяла для сур'ёзнай платформы, з добрымі ўмовамі і прадзюсарам? Ці цікава мне марнаваць час свайго жыцця на гэта? Мне падалося, што не. Важна рабіць тое, што ты хочаш у першую чаргу. Уласна, абышоўшы ўсіх і ўся, мы сабралі маладую каманду прадзюсараў — Кацярыну Міхайлаву і Косцю Фама. У першую чаргу, яны паверылі, што гэтая гісторыя павінна адбыцца, і ўжо пачалі падключаць людзей навокал. Уласна, карціна цалкам знятая без дзяржаўнай падтрымкі, а гэта нятанная гісторыя.

— Зараз актыўна асэнсоўваюцца дзевяностыя, у асноўным, уключы настальгіі, як час хаосу і безуладдзя. Ваш фільм — "Канферэнцыя" — асэнсоўвае ўжо двухтысячныя, пра якія сёння мала хто здымае. Вашы нульвыя — яны пра што?

— Час вялікай надзеі, у першую чаргу, нейкіх магчымасцяў. Калі для цябе з'яўляюцца адкрыццём новыя рэчы, падзеі, аб'екты. Пачынаеш спажаваць усё, што толькі можаш спажаць, і на што ў цябе хапае рэсурсаў. І як дзіця гэтаму здзіўляешся, гуляеш з гэтым. І табе здаецца, што далей будзе толькі больш і лепш.

"Канферэнцыя", безумоўна, асэнсоўвае той час, закрапае складаныя і траўматычныя моманты. Для мяне акурат час нулявых — гэта перыяд надзеі, святла і станоўчай перспектывы. Гэта яшчэ і звязана з маім узростам, калі я быў падлеткам і толькі скончыў школу. Вядома, усё самае класнае адбываецца ў гэтым узросце. І гэты час зусім ніяк не адлюстраваны ў сучасным кіно.

Тарас ТАРНАЛІЦКІ,
кінажурналіст
Фота Паўла Любашава

Надзея КУДРЭЙКА

ЗАНАДТА МАЛАДЫ

— Як пра артыста апошнім часам мы пра вас не часта чуем — усё больш як пра аўтара музыкі. Ды й тое працуеце вы ў асноўным для расійскай сцэны, а ў нас далёка не ўсе ведаюць пра вашы цяперашнія справы...

— Мне здаецца, кар’ерай артыста па-сур’езнаму я яшчэ не займаўся. Якраз на гэты год запланаваны нейкія падзеі, многа новых песень. Проста апошнія гады тры—чатыры я ў асноўным рабіў музыку для іншых. А цяпер, маючы вопыт, ужо і да сябе магу падыходзіць як прадзюсар, саўндпрадзюсар, менеджар. Канешне, у любым выпадку я стараюся пісаць такія матэрыялы, за якія мне ніколі не будзе сорамна, але, магчыма, ужо больш хітовы, больш паспяховы з камерцыйнага пункту гледжання: разлічваю дасягнуць кансэнсусу паміж музычным густам і камерцыйнасцю. Хіба што для сябе пісаць больш складана, бо ў артыста Кірыла Гуда занадта высокія патрабаванні. (смах)

— У вашыя 23 гэта так гучыць — “апошнія гады чатыры...”? Атрымліваецца, у 19 гадоў вы на некаторы час кінулі ўласную кар’еру, заняліся прадзюсіраваннем музыкі, і практычна адразу вашы песні заспявалі такія зоркі, як Валерыя, Zivert, Mot.

— Так, я заўсёды быў нейкі занадта малады, да мяне і ставіліся адпаведна. (смах) Вось калі пайшла ўжо сур’езная праца ў Расіі, тады і ў Беларусі многае змянілася. А то ўсё было на ўзроўні — ну малайчына, хлопчык, старайся і далей! У Беларусі я папрацаваў ужо з вельмі многімі: і з мэтрамі, і з пачаткоўцамі. Хаця як у пяць гадоў вырашыў стаць артыстам, так ніколі вектар і не змяняў. Проста адхіліўся на некаторы час на прадзюсіраванне, бо прыйшоў час больш сур’эзна паставіцца да жыцця, зарабіць нейкі капітал, заклаці базу на будучыню — ужо ж не хлопчык і сям’ю трэба карміць. Але і гэтым займацца мне вельмі цікава, бо ўсё гэта музыка, усё гэта творчасць.

ПРАДЗЮСАР З НУЛЯ ДА КАНЦА

— Вы пішаце песні — і музыку, і словы, але вы больш, чым проста аўтар. Як раней былі аранжыроўшчыкі, гукарэжысёры і многія іншыя спецыялісты, а цяпер усё гэта адзін чалавек — прадзюсар музыкі. Гэта ж пра вас?

— Так, прадзюсар — гэта той чалавек, які стварае песню з нуля і да канца, які адсочвае ўвесь працэс вырабу трэка ад першай ноты да фінальнага гучання. Калі ёсць патрэба ў іншых аўтарах ці яшчэ якіх спецыялістах, ён дае ім указанні, прадумвае

Здаецца, яшчэ нядаўна гэты ўсмешлівы хлопчык быў зоркай нашай дзіцячай музыкі — яскравы, абаяльны, энергічны. І ўжо тады ён пісаў песні, якія ў колах юных выканаўцаў дагэтуль лічацца хітамі. КІРЫЛ ЕРМАКОЎ падрос, змяніў прозвішча на Гуд, і літаральна за некалькі гадоў стаў паспяховым аўтарам і музычным прадзюсарам, чые кампазіцыі выконваюць такія папулярныя артысты, як Zivert, Mot, Валерыя... Але і артыст КІРЫЛ ГУД нікуды не знік — наадварот, у яго вялікія планы...

Фота з уласнага архіва Кірыла Гуда.

Навошта Кірыл Гуд гэта робіць?

канцэпцыю, вобраз і ўсё астатняе. Вось як мы літаральна днямі працавалі над новай песняй для Zivert — у яе ёсць прадзюсар Багдан Леановіч, і мы па скайпе — ён у Маскве, а я ў Мінску — прыдумвалі мелодыю для новай кампазіцыі: па радку, на нотцы, па фразе, пакуль у нас не намалювалася выразная музычная ідэя. А потым я ўжо саджуся ў сваёй студыі — я дома сабраў сабе студыю — і раблю ўсё астатняе.

— А як у вас увoguле атрымалася трапіць у гэтае кола, вось так адразу — і ў вышэйшы эшалон расійскай папулярнай музыкі?

як аўтар ці сааўтар. Даўно супрацоўнічаю з Мотам, хутка з’явіцца яшчэ некалькі песень: з артыстамі лэйбла Black star у нас увoguле многа трэкаў — і з Клавай Кока, і з Доне — напрыклад, яго нядаўні дуэт з Артурам Піражковым. Працаваў я і з Mband, і са Стасам Міхайлавым, са Слэмам шчыльна займаемся праектам Shepa — Ганны Шульгіной, дачкі Валерыі. І гэтак далей.

— А я ўсё думаю, як ў 20 гадоў малады стыльны чалавек, які вырас на зусім іншай музыцы, змог напісаць песні для Валерыі? Нават тэксты. Мне здавалася, што вы з ёй

музыка паўплывала на мой светапогляд, мой самы любімы час — гэта першае дзесяцігоддзе новага веку, ўсё гэтае арн-бі. Цімбалэнда я лічу практычна геніяльным чалавекам.

Любы аўтар убірае ў сябе стылістычныя моманты з усяго свету і з ўсіх часоў, і такім чынам ведае, дзе тыя кручкі, якія зачэпаць публіку таго ці іншага выканаўцы. А я ж з музыкай не на “Вы” і шэптам — мы з ёй на “ты”. Акрамя густу і нейкіх тэхнічных ведаў, у мяне ёсць і класічная адукацыя, я разумею, як музыка ствараецца, адкуль у ёй што бярэцца.

УПАРТАСЦЬ НЕПАХІСНАЯ

— Вы скончылі гімназію-каледж пры Акадэміі музыкі, а потым і Інстытут сучасных ведаў па спецыяльнасці “камп’ютарная музыка”. Ці дала вам што-небудзь адукацыя?

— Мая сярэдняя музычная адукацыя — гэта, мабыць, самае важнае, што са мной адбылося. Таму што менавіта ў каледжы я атрымаў многа карыснага для сябе — таго, чым карыстаюся і па сённяшні дзень: дагэтуль не стамляюся паўтараць, наколькі я ўдзячны. Там я апынуўся ў правільнай атмасферы, у правільным калектыве — калі прыйшоў у каледж, проста зразумеў, што цяпер я на сваім месцы, у сваёй талерцы, і што вакол мяне гэтка ж творчыя вар’яты, які

я. І што на бязрадасную школу можна ўжо і забыцца.

— Вам у дзіцінстве давялося нацярацца з-за хваробы, але вось тое, што і ў школе з-за гэтага ў вас потым былі праблемы — зусім неяска сумна.

— Ну, было і прайшло: і хвароба, і адсутнасць сяброў, пакуль тры гады ляжаў у ложку, і спробы ізноў навучыцца хадзіць, і насмешкі потым, што я, маўляў, інвалід — булінг у дзіцячых калектывах не рэдкасць. Як на цяперашні розум, можа, варта было падчас хваробы і больш шукаць стасункаў з ровеснікамі, старацца неяк спасцігаць свет за сценамі кватэры. А так, канешне, было і балюча, і крыўдна, і некамафортна. У каледжы я сустрэўся з зусім іншым стаўленнем да сябе — з нармальным! Я вырываўся з той дзіўнай атмасферы, у якой існаваў у школе і якая абсалютна не рэзаніравала са мной, і трапіў туды, дзе быў на сваім месцы. І ўсё пайшло як след.

музыку — ніякага нафталіну, так бы мовіць. Але навокал да гэтага ставіліся крэху нацяражана, як мне падаецца. Нават калі меркаваць па тым, што вы тройчы ўдзельнічалі ў адборах на “Дзіцячае Еўрабачанне”, двойчы на дарослае — і не прайшлі. Хаця два гады таму з песняй “Deja Vu”, як на мой густ, былі цалкам вартыя фіналу.

— Сапраўды, не так даўно ў Беларусі сучаснай стыльнай поп-музыкі было зусім няшмат, а калі яна і была, то не надта ўспрымалася, яе хутка гасілі. І я неаднойчы чуў пытанне: “Ну навошта ты робіш гэта? Можна ж і прасцей”. Я разумеў, што займаюся нейкай рызыкаўнай справай, але заўсёды ведаў, што ўсё раблю правільна, і калі-небудзь плён будзе. Што тычыцца “Еўрабачання” — так, мяне не выбіралі, так — бывала і крыўдна. Калі ўжо шчыра — чаму і навошта ў нас у 2018-м з’явіўся Alekseev? Абсалютна незразумела. Сёлета мне практычна ўвесь беларускі шоу-бізнес казаў, каб я падаваўся, што ў мяне стопрацэнтныя шанцы — але я вырашыў, што пайду на конкурс толькі тады, калі буду мець максімальна крутую песню, здольную рэальна прэтэндаваць на званне пераможцы “Еўрабачання”.

— А калі вы з Ермакова ператварыліся ў Гуда?

— Пра тое, што па пашпарце я Ермакоў, памятаюць хіба што ў Беларусі. А ў Расіі мяне ўсе ведаюць толькі як Кірыла Гуда. Гадоў у 16 я вырашыў узяць псеўданім. І ён, дарэчы, не ад англійскага слова good — хача і такое значэнне можа быць. У мяне ёсць стрыечны дзед Пётр Адамавіч Гуд — ён паходзіць з Заходняй Беларусі, і гэтае прозвішча мне проста падабаецца — гучнае і кароткае.

— Якой песняй вы найбольш задаволены, найбольш ганарыцеся як аўтар?

— У Zivert ёсць класная — “Бродзяга-дождь”, мне вельмі падабаецца, як там мелодыя атрымалася. А яшчэ “Паруса” і “Fly”. І сама Юля вельмі любіць іх выконваць на канцэртах. Увогуле, ганаруся ўсім, што рабіў для яе. Для Мота мы зараз зрабілі некалькі трэкаў — яны хутка выйдучь — імі я таксама вельмі задаволены. І, канешне ж, з таго, што зараз рыхтую для сябе, ёсць як мінімум тры кампазіцыі, якія мне максімальна падабаюцца. Будзем іх неўзабаве выпускаць, правядзем нейкую прома-кампанію — у Расіі мне дапамагае лэйбл “Первое музыкальное издательство”. На беларускіх радыёстанцыях, канешне, яны ўсе па-любому загучаць... Карацей, нешта павінна адбыцца, і Кірыл Гуд выйдзе, так бы мовіць, са студыйнага ценю ў цэнтр да мікрафона.

РЫЗЫКОЎНАЯ СПРАВА

— Вы заўсёды вызначаліся тым, што імкнуліся выконваць сучасную рытмічную

Маска з нацыянальным арнамантам

Мода — задавальненне творчай патрэбы хуткаплыннага часу. Беларуская мода часу пандэміі — чорная маска з прышытай збоч стужкай нацыянальнага арнаменту. Стылёвая рэч, калі абстрагавацца ад таго, што адбываецца наўкола. І гэта не толькі сродак самааховы, а яшчэ і сімвал таго, што ў грамадскіх месцах я дбаю пра здароўе людзей, а яны, у масках, ашчаджаюць маё. Менавіта ў такім стасункаванні бачу вялікі сэнс існавання грамады. Ці гатовы мы да гэтага?

У невяліччай краме — чарга. Дзядзька нападпітку лезе мне на плечы. “Захоўвай, — кажу, — дыстанцыю”. А ён у адказ: “Калі няма глудоў, дык і дыстанцыя не дапаможа!” Усё правільна. Але прычым тут я? І ўсё ж я веру, што пераможа прыгажосць: слова, учынку, грамадскай пазіцыі, узаемаадносін і жыццёвай мэты заставацца насуперак усяму чалавекам і любіць свет.

Яўген РАГІН

Іменна пра гэта распавядае старшакласніца Злата Цыбульская, што пастаянна наведвае **Алекшыцкую сельскую бібліятэку Бераставіцкага раёна**. (Факт, што да нашай рэдакцыі звяртаецца чытач — сам па сабе ўнікальны і шмат кажа пра мікраклімат сельскай установы. — Я.Р.) Мае сэнс прывесці тэкст ліста цалкам: “У чарговы раз наведала бібліятэку, з выставы, прысвечанай 75-годдзю Вялікай Перамогі, узяла кнігу знакамітага нашага аўтара і франтавіка **Васіля Быкава** “Альпійская балада”. Яна мяне вельмі ўзрушыла. Гэты твор — пра любоў і каханне, пра тое, што жахлівая вайна, доўгая і кровапралітная, не можа спыніць жыццёвую плынь. Чалавечыя пацукі — на-за часам і прасторай. І пакуль яны ёсць — жыццё працягваецца... Прачытала аповець на адным дыханні. **Быкаў ёсць Быкаў**. Вельмі раю сваім равеснікам прачытаць гэты твор і ўявіць, праз што прыйшлося прайсці нашаму народу падчас Вялікай Айчыннай вайны”. Нават не бяруся даваць гэтым словам нейкі каментарый. Усё і так зразумела. Дадам толькі, што Бешанковіцкую раённую бібліятэку імя Восіпа Кавалёўскага ўзначальвае на сёння **Аксана Кумпель**, якая нядаўна кіравала дзіцячай бібліятэкай. І ў раёне гэтымі днямі рэалізоўваецца творчая праграма “Лепшыя кнігі пра Другую сусветную вайну”. А на сайце райбібліятэкі змешчаны абвесткі пра сімптомы каранавіруса і яго прафілактыку. Куды сёння без гэтага?

Тэму працягвае намеснік дырэктара **Ашмянскай дзіцячай школы мастацтваў Таццяна Печкур**. “Да 75-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне на **Гродзеншчыне** дзейнічае акцыя “**Перамога дзеда — мая перамога**”. *Натуральна, не засталіся ў баку і мы: навучэнцы і настаўнікі Ашмянскай ДШМ. Яны зрабілі паштоўкі “3 Днём Перамогі” з выкарыстаннем алічбаваных тэматычных дзіцячых малюнкаў. Паштоўкі будуць уручаны ветэранам горада і раёна ў дні святочных мерапрыемстваў, прымеркаваных да юбілею Вялікай Перамогі*”. Далей Таццяна Печкур паведамляе пра яшчэ адно мерапрыемства з назвай “Зорка герояў”. Справа тут воль у чым. У холе школы ўладкавана фотазона. На спецыяльны стэнд любы ахвотны можа прымацаваць шылдачку з прозвішчам ці фотаздымак з выявай свайго родзіча — удзельніка Вялікай Айчыннай вайны. І гэта яшчэ не ўсё. Навучэнка мастацка-эстэтычнага аддзялення Ашмянскай ДШМ **Валерыя Жукоўская** прыняла ўдзел у праекце “Галасы Перамогі”. Гэта інтэрнэт-эстафета, дзе неабходна спець некалькі радкоў песні “Дзень Перамогі” і размясціць відэа ў сацы-

Ашмяны: на здымках праграмы “Наперад у мінулае”.

яльных сетках для таго, каб эстафету падхапіў хто-сьці іншы. За ўсімі гэтымі акцыямі — вялікая павага да тых, хто адстаяў мір.

Чарговая навіна — таксама з **Ашмян**. З нумара ў нумар “К” работнікі бібліятэк і клубаў Ашмяншчыны ствараюць летапіс асабістых шчыраванняў на ўрадлівай ніве мясцовай культуры. Памкненне — вельмі ўхвальнае. Гэтым разам навіна воль пра што. Днямі ў раёне прайшлі здымкі тэлевізійнай праграмы “Наперад у мінулае” тэлеканала “Беларусь 3”. Мінскіх гасцей зацікавіў валун пад назвай “Нявесцін камень” — з 1996 года геалагічны помнік прыроды нацыянальнага значэння. Размешчаны ён у адным кіламетры ад сяла **Агароднікі** ля аўтадарогі Мінск-Ашмяны, паблізу — урочышча Рамбоўскі Роў. Аўтары ліста паведамляюць, што валун — з ружовага граніту, мае крышталікі палявога шпату. Аб’ём — 28 кубаметраў, маса — каля 74 тон. Прыблізна 150 ты-

сяч гадоў таму яго прыцягнуў ледавік з Аландскіх выспаў. Чаму ў валуна такая назва? Са старадаўніх часоў ён дапамагаў маладзёнам знайсці пару, спрыяў нараджэнню здаровых людзей, забяспечваў сямейнае шчасце... Пасля знаёмства з помнікам прыроды тэлевізійшчыкаў зацікавіў гурт народнай песні “Жытніца” з аграгарадка **Кракоўка**. Гурт, сапраўды, цудоўны! Але спыніўся на валуне, бо ёсць таму важкія прычыны. Мой бацька-біёлаг вельмі любіў усё жывое, у тым ліку і валуны. Так, ён быў перакананы, што камяні — жывыя істоты з дакладнай душой. Калі і былі ў мяне якія сумневы, дык тураўскія крыжы развясці іх увобмірг. Цяпер пра сакральныя валуны-следавікі і камяні з чалавечымі імёнамі я магу разважаць бясконца. Але сёння заўважу толькі адно: любы валун — унікальны, таму афарбоўка для яго — смерць. І нават самыя высакародныя размаляваныя рэкламныя памкненні (да прыкладу,

Чытачка Алекшыцкай сельскай бібліятэкі **Злата Цыбульская**.

Валачобны абрад на Ваўкавышчыне.

надпісы кшталту “Берагнуў ледавік з Аландскіх выспаў!”) забіваюць першародную існасць каменя, які з’яўляецца самым старажытным сведкам гісторыі чалавецтва. Не менш істотным з’яўляецца і тое, што неахайныя канфлікты прыроды з людзьмі абарочваюцца надзвычай трагічна для апошніх.

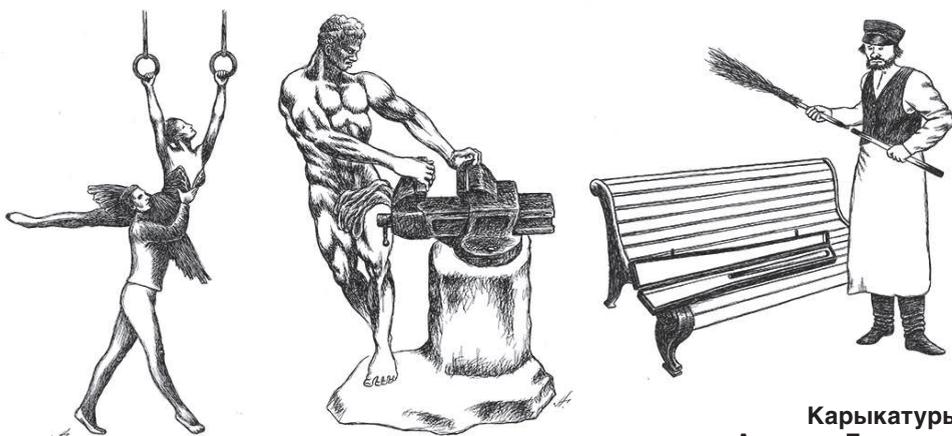
Мы цяпер вельмі шмат разважаем пра меры асабістай перасцярогі, пра гігіену і таблеткі з мікстурамі. Але не варта забывацца, што зусім не пазалішнімі ў нашым сутачным рацыёне вітамінаў з’яўляюцца гумар і смех. У чарговы раз пра гэта нагадаў вядомы карыкатурыст **Аркадзь Гурскі**. Сябруем мы з ім даўно. Ён, інжынер па адукацыі, нідзе не вучыўся маляваць. Проста гаварыць Аркаша не любіць, а думаць прызвычайна той рукой, якой малюе. І думкі гэтыя — досыць парадаксальныя, афарыстычныя і заўжды пазітыўныя. Спецыяльна для “К” Гурскі падбраў вітаміны з самых свежых.

Шкада, але вельмі мала мы даем навін з маёй любімай **Гомельскай** універсальнай абласной бібліятэкі. А тут заўжды ёсць чаму павучыцца. Да прыкладу, штогод установа прапануе электронныя кніжныя выставы. Гэтымі днямі такая форма ўзаемадзеяння з чытачамі выглядае вельмі дарэчна. Сёлета адна з такіх выстаў прысвечалася паэзіі. Другая — 95-годдзю расійскага часопіса мастацкай літаратуры і грамадскай думкі “Новый мир”.

Калісьці выпісаць гэтае дэфіцытнае перыядычнае выданне было амаль немагчыма. А таму перадавалася яно з рук у рукі, бо друкаваліся тут **Васіль Быкаў**, **Віктар Някрасаў**, **Канстанцін Вараб’ёў**, **Уладзімір Багмолаў**, **Уладзімір Дудзіцаў**, **Васіль Шукшын**, **Андрэй Бігаў**... Рэдагавалі ж часопіс **Анатоль Луначарскі**, **Канстанцін Сіманаў**, **Аляксандр Твардоўскі**... Інфармацыя з Ваўкавышчыны пра валачобны абрад, які адбываецца ў першы дзень Вялікідня і мае старадаўнюю гісторыю. Работнікі Ваўкавыскага раённага цэнтру культуры захавалі традыцыю правядзення памянёнага абраду і павіншавалі вясцоўцаў разам з работнікамі клубаў аграгарадка Рэпля і вёскі Рупейкі. Я, каранавірус, пастаянна лаўлю сябе на думцы, што каранавірус вельмі падобны на радзіцыю. У красавіку 1986-га таксама свяціла сонейка і спрабавалі прабівацца пупышкі на дрэвах. Выпраменьванне не мела ні выявы, ні паху. Каранавірус — таксама. Памятаю, я абыходзіў бокам тры месцы пад дахамі дамоў, куды сцякала дажджавая вада, бо, як правіла, радзіцыя там была жудасная. Гэткім жа чынам я абыходжу сёння купкі людзей без масак, пальчатак, якія збіваюцца ў шумныя кампаніі і не захоўваюць, як цяпер кажуць, сацыяльную дыстанцыю. Яны рызкуюць не толькі самі. Як зазначыў **Міхаіл Жванецкі**, подласць аднаго — гэта заўжды подзвіг другога. Спецыяліст **Савецкага** раённага аддзела надзвычайных сітуацый **Таццяна Бычак** піша, што ў дзень 34-й гадавіны аварыі на Чарнобыльскай АЭС работнікі органаў і падраздзяленняў па надзвычайных сітуацыях, пажарныя-ліквідатары збіраюцца ў сталіцы ля мемарыяльнай дошкі героя-чарнобыльца **Васілія Ігнаценкі** і аддаюць даніну памяці таварышам, жыццё якіх абарвала тэхнагенная катастрофа мінулага стагоддзя. Урадзенец **Брагінскага** раёна **Васілій Ігнаценка** — сярод іх, з першай трыцяткі пажарных, што атрымалі падчас ліквідацыі бяды першыя смяротныя дозы абпраменьвання. Нягледзячы на тое, што пацярпелых даставілі ў лепшыя маскоўскія клінікі, праз дзесяць дзён пасля катастрофы ніхто з першай трыцяткі не выжыў. Мы схіляем галовы перад тымі, хто любіў людзей і жыццё, а таму дзеля гэтага і загінуў.

А чырвоную маску з беларускім арнамантам мне падарыла пляменніца **Паліна**. Так што я — таксама ў трэндзе.

Беражыце сябе! Сустрэнемся праз тыдзень.

Карыкатуры **Аркадзя Гурскага**.

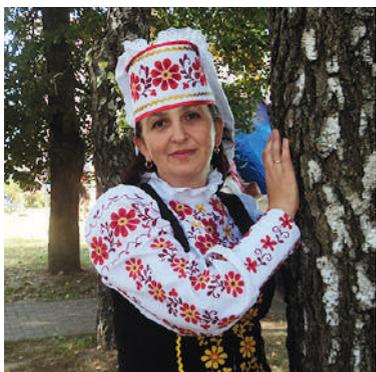
“**Перамога дзеда — мая перамога**”.

Гэтай публікацыяй “К” пачынае серыю матэрыялаў аб культурным асяроддзі, у асноўным, невялікіх населеных пунктаў краіны, прадстаўляючы яго словамі кіраўнікоў адпаведных устаноў. І яшчэ мы папрасілі гэтых людзей не проста прэзентаваць свае вотчыны, але і расказаць пра тое, што змянілася ў іх дзейнасці ў сувязі з рэкамендацыямі Міністэрства аховы здароўя для сельскага будзёна. І першымі былі апытаныя намі тыя, хто ўзначальвае некаторыя з устаноў клубнага тыпу рэгіёнаў краіны.

Алег КЛІМАЎ

Валянціна НІКІТКА,
дырэктар Рэдкарожскага сельскага Дома культуры пасёлка Рэдкі Рог Бабруйскага раёна Магілёўскай вобласці:

— У нашым ДК — дзесяць фарміраванняў. Для дзяцей — узорны тэатр лялек “Паўлінка” і гурток эстраднага спявання “Вясёлыя ноткі”, аматарскія аб’яднанні — клуб гульнявога развіцця “Мурашнік” (у яго ходзяць дашкольнікі, для якіх праводзяцца розныя віктары-

ны, квэсты, “ДЕТСКОтеки” — гэта такое наша арыгінальнае вынаходніцтва, калі разам з танцамі дзеткам прапануюцца гульнявыя забавы) і клуб дзіцячага вольнага часу “Фантазёры” (яго наведваюць школьнікі пачатковых і сярэдніх класаў, да іх паслуг — пазнавальныя і забаўляльныя праграмы). Дарослыя займаюцца ў гуртках дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва “КлубОК” і народных спеваў (сольных і ў вакальным гурце “Шчодрыца”). У сямейным клубе “Пад шчаслівым дахам” збіраюцца бацькі са сваімі дзецьмі, а пасяджэнні прысвячаюцца сямейным каштоўнасцям. Жаночы клуб па інтарэсах “Шарм” скіраваў сваю дзейнасць на прапаганду здаровага ладу жыцця. І адразу набыў папулярнасць клуб зносін для пажылых людзей “Натхненне”, які адкрыўся нядаўна, фарміраванне вельмі актыўна наведваюць жыхары пасёлка пенсійнага ўзросту. Аматарскія аб’яднанні працуюць раз на тыдзень, гурткі — два разы. У зону нашага абслугоўвання ўваходзяць яшчэ вёскі Орсічы і Макаравічы. Вядома, шмат праводзім выездных мерапрыемстваў, прымяркоўваючы іх да пэўных дат, ладзячы канцэрты, праходзячы па вёсках з абрадамі.

Датычна каранавіруса, натуральна, мы сочым за тым, што адбываецца ў краіне ў сувязі з

ім, а меры засцярогі намі ўжо даўно прынятыя: антысептыкі набытыя, лодзі носяць маскі, у наяўнасці ёсць і пальчаткі. Узнікнуць новыя рэкамендацыі, натуральна, будзем выконваць і іх.

Людміла ПЫШЫНСКАЯ,
загадчыца Залуззеўскага сельскага Дома народнай творчасці вёскі Залуззе Жабінкаўскага раёна Брэсцкай вобласці:

Вірусы прыходзяць і сыходзяць, а творчасць застаецца!

— Напэўна, правільным будзе сказаць, што асноўным накірункам у нашай рабоце з’яўляецца краязнаўства. Пра тое кажа хаця б факт, што ва ўстанове ёсць аж тры музейныя пакоі, так ці інакш звязаныя са старадаўнім сельскім побытам, — столькі экспанатаў мы можам прадэманстраваць наведвальнікам — ад шыцця і драўляных вырабаў да калаўрота і ткацкага станка. А пасля экскурсій у абавязковым парадку гасцям прапануецца канцэрт — сваё мастацтва дэманструе фальклорны калектыў “Багуслаўка”. У яго праграмы ўваходзяць песні, танцы, абрады. У імпрэзах выкарыстоўваем і літаратурную спадчыну, якую пакінуў наш зямляк — сатырык, гумарыст, паэт-песеннік Васіль Гаўрылавіч Давідчык. Нягледзячы на назву “Рукадзельніца”, разбой па дрэве ў гэтым аматарскім аб’яднанні займаецца мужчына, сярэд іншых рамёстваў фарміравання — саломалляцтва і вышыўка. На жаль, ні школы, ні дзіцячага садка ў Залуззі няма, але тыя чацвёрта дзетка, што жывуць у вёсцы, удзельнічаюць ва ўсіх нашых мерапрыемствах у якасці артыстаў. Пастаянна выступаем і ў санаторыях “Надзея” і “Буг”, якія знаходзяцца ў Жабінкаўскім раёне, і тыя, хто там адпачывае, наведваюцца на імпрэзы Дома народнай творчасці.

Зараз праца яго фарміравання ў адпаведнасці з указаннем санэпідэманстанцыі часова прыпыненая. Здароўе людзей — гэта, вядома, першае справа. Калі ж разважаць пра “матэрыі зямныя” — я маю на ўвазе выкананне плана платных паслуг, верагодна, ён будзе скарачэннямі. Аднак пры тым, што ўстанова

павінна была зарабіць у гэтым годзе дзве тысячы рублёў, з яго пачатку мы ўжо зарабілі семсот пяцьдзесят!

Людміла ЦІШКЕВІЧ,
выконваючая абавязкі дырэктара Анопальскага сельскага Дома культуры вёскі Анопаль Мінскага раёна Мінскай вобласці:

— Яшчэ не так даўно мерапрыемстваў мы ладзілі даволі многа. Пералічу тыя, што заўсёды папулярныя сярод сялян. Наш дзіцячы тэатральны гурток “Мастацкае слова” ставіць спектаклі, сцэнічныя пастаноўкі, перад глядачамі выступаюць яго чытальнікі. Юныя выканаўцы займаюцца вакалам у гуртку эстраднага спявання “Натхненне”, а дарослыя — народнага сольнага. Для пажылых людзей дзейнічае аматарскае аб’яднанне “За кубкам гарбаты”, у якім праходзяць не толькі “шараговыя” мерапрыемствы —

кшталту літаратурна-музычных вечароў, але і для яго членаў арганізуюцца розныя экскурсіі па краіне, наведвання тэатраў Мінска, двойчы яны ездзілі ў Маскву. У аматарскім аб’яднанні “Стоп-кадр” майстры фатаграфіі ладзяць выставы сваіх работ, у іх нават ёсць уласная студыя. Трыццаць тры гады дораць мастацтва людзям народны фальклорны ансамбль “Світанак”, — у канцэртах якога ёсць і песні, і танцы, і абрады, — і ансамбль бытавога танца “Прамень”. А з анопальскім гумарам знаёміць публіку наш жартоўны гурт. У зону абслугоўвання ДК уваходзяць 12 населеных пунктаў Крупіцкага сельсавета, для двух — трох з іх установа праводзіць раз на год святы вёсак, прычым у імпрэзах прымаюць удзел і мясцовыя жыхары. А наогул нашы артысты выступаюць у 21 паселішчы сельсавета.

Што паробіш, але сёння і такія мерапрыемствы, і тыя, што праходзяць у Доме культуры, пастаўлены на паўзу. Не працуюць і яго фарміраванні. Але нават да такога рашэння мясцовых уладаў бацькі з кожным днём усё менш ахвотна сталі адпускаць дзяцей на рэпетыцыі. Людзі пенсійнага, сталага ўзросту перасталі прыходзіць да

нас, застаючыся дома. Некалі ў шумнай, вясёлай установе зараз нязвычайна ціха, як у пакоі вольнага часу, што заўсёды быў поўны народаў.

Іван КАШКО,
загадчык аддзела Сектара па арганізацыі вольнага часу “Жукаўшчынскі дом культуры” аграгарадка Жукаўшчына Дзятлаўскага раёна Гродзенскай вобласці:

— Прытым, што ў нас ёсць

свая зона абслугоўвання, фактычна мы праводзім мерапрыемствы ва ўсіх сямнаццаці населеных пунктах, якія ўваходзяць у склад Жукаўшчынскага сельсавета. У нашым жа ДК звычайна ў месяц праходзяць тры — чатыры канцэрты, і ўвосень — зімку яго зала практычна заўсёды запоўнена. Ну а брэндавай імпрэзай для аграгарадка з’яўляецца “Свята яблыкаў”, калі на Яблычны спас тут збіраюцца людзі не толькі з Дзятлаўскага раёна, але і з іншых краёў Гродзеншчыны. Цэлы дзень працуюць разнастайныя атракцыёны, выставы вырабаў з яблыкаў, ладзяцца спартыўныя эстафеты, ідуць канцэртныя праграмы — у тым ліку з удзелам сталічных артыстаў. Выступаюць і нашы — з дзіцячага гуртка сольных спеваў “Кропелькі” і народнага фальклорнага калектыву вёскі Пагіры, які прыпісаны да Дома культуры. У ансамблі пяць бабуль, яны выконваюць песні Дзятлаўскага рэгіёна. І танчаць! Дарэчы, у найбліжэйшыя мае планы ўваходзіць стварэнне дзіцячага народнага фальклорнага калектыву, што стаў бы праддэманстрацыяй гэтых бабуль. А яшчэ ва ўстанове дзейнічаюць дзіцячы авіямадэльны гурток, дзе хлопцы вырабляюць з паперы макеты самалётаў; аматарскае аб’яднанне “Юны акварыуміст” — яго члены не проста разводзяць рыбак, а самі канструююць акварыумы; аматарскае аб’яднанне дыскаклуб “Мегамікс”.

Пры тым жа становішчы з вірусам, вядома, даводзіцца перабудоўваць працу ўстановы, гэта значыць, згодна з указаннем, абмежаваць колькасць масавых мерапрыемстваў. Аднак канцэртныя нумары мы ўсё ж такі рыхтуем, — выконваючы меры асабістай бяспекі: у пустой зале запісваем выступы нашых артыстаў і выкладваем іх на YouTube-канале!

Аляксей АГЕЕЎ,
загадчык філіяла “Дом культуры аграгарадка Дабрамыслі” Лёзненскага раёна Віцебска вобласці:

— Мая пазіцыя ў адносінах да фарміраванняў устаноў такая: яны павінны быць толькі першымі. І пакуль гэта ў нас атрымаецца! Будзь то дзіцячы, а іх тры — вакальны гурт “Сяброўкі”, тэатральны калектыў “Мельніца”, асноўны напрамак якога — мюзікл, і калектыў “Непаседы” — ён па большай частцы спецыялізуецца на танцах. Або дарослыя — гурток сольных спеваў “Соловушка”, ансамбль народнай песні “Свякі”, тэатр мініяцюр “Кураж” (яго праграмы складаюць, у асноўным, жартоўныя нумары), танцавальны калектыў “Фэнтэзі”, аматарскае аб’яднанне пажылых людзей “Традыцыя” (яно праводзіць народныя абрады, удзельнікі яго выконваюць старадаўнія песні), народнае аматарскае аб’яднанне аўтарскай

песні і паэзіі “Гармонія” і творчай інтэлігенцыі “Натхненне”. У ім занятыя майстры бісера- і саломалляцтва, макраме, па вырабе мяккіх цацак, вязання, а ўся ўстанова аформлена карцінамі нашых мастакоў.

Каранавірус, само сабой, на працу паўплываў, аднак не спыніў яе. Рыхтуем праграмы наперад, напрыклад, мюзікл “Бураціна”. Але рэпэціруем не поўнымі складамі фарміраванняў. На выставу жывапісцаў прапусцілі народ дазавана, і яшчэ перад будынкам усталявалі шчыт з работамі, каб жыхары аграгарадка хоць так маглі з імі азнаёміцца. Правалі некалькі сустрэч з лекарамі — таксама з абмежаваным лікам людзей, — якія распавядалі аб прафілактыцы віруса. Тыя з гурткоўцаў і ўдзельнікаў калектываў, што з’яўляюцца ў ДК, абавязкова павінны быць у масках. Гэта тычыцца і ўсіх супрацоўнікаў устаноў. Хто не змог набыць маскі, могуць звяртацца да мяне — я паспеў зрабіць запас. Да абавязковых мер адносіцца і апрацоўка рук антысептыкам. Тэхнічныя служачыя апрацоўваюць ім і ўсе памяшканні. Звычайна мы праводзім шмат мерапрыемстваў на хаце — пераважна для пажылых. І ў гэты няпросты час на іх не забыліся — аказваем ім дапамогу па гаспадарцы, прыносім прадукты. Стараемся неяк падбадзёрыць, усяляючы надзею, што хвароба абавязкова пройдзе. І самі спадзяемся на хуткае лепшае!

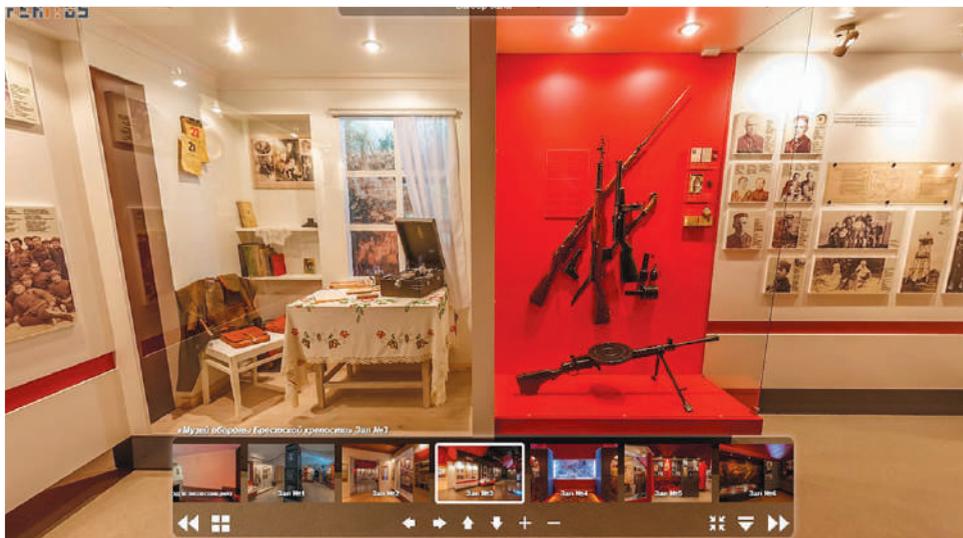
Спадчына: дзе б ты ні знаходзіўся...

3D-мадэль палаца Сапегаў у Ружанах (brokm.by).

Экспазіцыя Нацыянальнага мастацкага музея (artmuseum.by).

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 2.)

ВІРТАЛЬНЫЯ ТУРЫ

Нацыянальны мастацкі музей на сваім сайце artmuseum.by запрашае да прагляду кароткіх відэаролікаў-экспедыцый, у якіх навуковыя супрацоўнікі ўстановы распавядаюць аб музейных зборах і выставах. Таксама на сайце ў раздзеле “Калекцыя” даступныя віртуальныя туры, якія дазваляюць аглядаць на 360 градусаў памяшканні музея, пачынаючы ад хола і да ўсіх залаў пастаяннай экспазіцыі.

Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы запустыў на сваёй старонцы ў Facebook серыю відэаролікаў, што распавядаюць аб найбольш адметных экспанатах, сярод якіх — макет бацькоўскага дома паэта ў Вязынцы, жалейка і радаслоўнае дрэва Песняра, а таксама аб найбольш важных датах, перыядах і рэаліях жыцця класіка — тут ёсць сюжэты аб дэбюце паэта ў друку, яго працы ў бібліятэцы, гісторыі знаёмства з жонкай... А Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа на сваім сайце yakubkolas.by прапануе відэаэкспедыцыю па выставе “Шарж на класіка”, якую праводзіць праўнучка пісьменніка, Васіліна Міцкевіч, распавядаючы аб яго вобразе ў творах мастакоў, якія працавалі ў жанры сацыя-

У Мемарыяльным комплексе “Брэсцкая крэпасць-герой” (ibrest-fortress.by).

СЛАЎНЫЯ СТАРОНКІ ГІСТОРЫІ

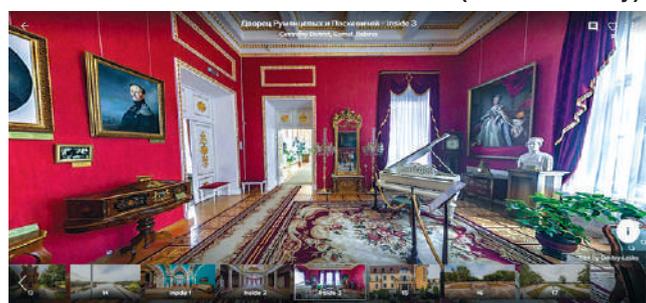
Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны таксама распачаў на сваіх старонках у сацыяльных сетках прэзентацыю серыі відэаролікаў, дзе супрацоўнікі распавядаюць аб найбольш адметных экспанатах, якія ім дарагія і блізкія. А на сайце warmuseum.by можна знайсці спасылку на віртуальны тур па музеі — прычым глядач здолее пабачыць у разрэзе ўвесь будынак, абраць любую кропку ў ім і “прагуляцца” па ўсіх паверхах і залах. Віртуальныя туры прапануе на сваім сайце ibrest-fortress.by і Мемарыяльны комплекс “Брэсцкая крэпасць-герой” — маляўнічы здымкі са зручнай навігацыяй дазваляюць цалкам пагрузіцца ў атмасферу гістарычных казематаў і не заблукаць між звільстых калідораў і цагляных скляпенняў, дзе змагаліся абаронцы Брэста.

Замкавы комплекс “Мір” на сваіх старонках у сацыяльных сетках прапануе не толькі новую відэаэкспедыцыю па выставе “Аб’ядноўваючы прастору і час: беларускія землі на картах XVI — XVIII стагоддзяў”, але змяшчае і касцюміраваныя відэасюжэты. У іх супрацоўнікі музея распавядаюць аб экспанатах, памяшканнях і тэматычных раздзелах экспазіцыі, а таксама выконваюць ролі гістарычных персанажаў і колішніх насельнікаў замка.

А залы палацавага ансамбля Радзівілаў, які ўваходзіць у склад Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж”, з мінулага тыдня можна аглядаць дзякуючы дзвюхгадзіннай відэаэкспедыцыі метадыста па экскурсійнай рабоце Сяргея Чысцякова, размешчанай на сайце sb.by у раздзеле “Відэа”. Гаворка пойдзе і пра ўнікальныя замкавыя інтэр’еры, і пра каштоўныя артэфакты, што некалі належалі ўладарам Нясвіжа, а таксама пра захапляльную гісторыю гэтага славутага роду. Тут жа можна пабачыць экскурсію па выставе “Модныя дамы Нясвіжа”, прысвечаную жаночым касцюмам XIX стагоддзя, а таксама прайсціся разам з мясцовым гідам па вуліцах горада, багатых на гістарычныя помнікі і мясціны — ад Слуцкай брамы да ратушы і Фарнага касцёла.

НЕ ВЫХОДЗЯЧЫ З КВАТЭРЫ...

Праект сайта sb.by па стварэнні сюжэтаў аб музеях краіны працягваецца — ужо даступныя дзве дзвюхгадзінныя відэаэкспедыцыі, якія дазваляюць азнаёміцца з экспазіцыямі Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея і яго філіяла “Уратаваны мастацкія каштоўнасці”, зборы якога складаюцца з каштоўных твораў мастацтва, якія былі рэкіраваныя ў кантрабандыстаў. Музей на сваім сайце brokm.by

Віртуальны тур па палацы Румянцавых і Паскевічаў у Гомелі.

У музеі Вялікай Айчыннай вайны (warmuseum.by).

Вайсковая тэхніка ў экспазіцыі Гомельскага абласнога музея ваеннай славы (gomelmuseum.github.io/museum.by).

бу прапануе таксама вывучыць 3D-мадэль палацаў у Косаве ды Ружанах і сядзібы Нямцэвічаў у Скоках, а змешчаная тут жа віртуальная экскурсія дазваляе максімальна падрабязна разгледзець драўляныя пабудовы XIII стагоддзя ў раскопе археалагічнага музея “Бярэсце”.

А як жа справа з анлайн-экспедыцыямі ў іншых рэгіёнах? У Віцебску абласны краязнаўчы музей прапануе на сайце ratusha-vit.by відэаролікі аб сваім філіяле, аб’яднаныя серыяй “Шэдэўры мастацкага музея” — тут можна пабачыць найбагацейшую калекцыю твораў знакамітага віцебскага мастака Юдаля Пэна, а таксама палотны класікаў рускага жывапісу — Івана Шышкіна, Архіпа Куінды, Ільі Рэпіна, Ісаака Левітана... Іншыя музеі

Віцебшчыны таксама ладзяць серыю анлайн-трансляцый на сваіх старонках у сацыяльных сетках, з дапамогай якіх кожны ахвочы здолее наведаць экскурсію ў прамым эфіры — у акцыі ўжо ўзялі ўдзел музейныя ўстановы ў Оршы і Паставах, 21 і 22 красавіка на сувязь выйдзе адпаведна Міёрскі і Глыбоцкі гісторыка-этнаграфічны музей, а 24 красавіка да акцыі далучыцца гісторыка-краязнаўчы музей у Талачыне.

Гомельскі палацава-паркавы ансамбль на сваім сайце palacesgomel.by прапануе віртуальны тур як па ваколіцах палаца Румянцавых і Паскевічаў, так і па яго шыкоўных інтэр’ерах, а таксама па такіх неад’емных частках гэтага выдатнага комплексу, як Петрапаўлаўскі сабор і каплі-

ца-пахавальня Паскевічаў. Веткаўскі музей стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Шклярава і яго гомельскі філіял на сваіх старонках у сацыяльных сетках ладзяць анлайн-лекцыі ў прамым эфіры, прысвечаныя шэдэўрам мастацтва беларускіх стараабрадаў. А на сайце Гомельскага абласнога музея ваеннай славы gomelmuseum.github.io/museum можна знайсці віртуальны тур як па залах, якія раскрываюць ваенную гісторыю Гомельшчыны ад старажытнасці да нашых дзён, так і па пляцоўцы з прадстаўнічай калекцыяй узораў вайсковай тэхнікі, што налічвае тры дзясяткі адзінак — ад артылерыйскіх устаноў да самалётаў і верталётаў.

На Гродзеншчыне да справы падышлі грунтоўна — на сайце абласнога ўпраўлення культуры kultura.grodno.by размясцілі спасылку на віртуальныя туры па ўсіх музеях рэгіёна: тут і гродзенскія замкі, і дамы-музеі Элізы Ажэшкі ды Адама Міцкевіча, і не менш цікавыя раённыя ўстановы — агулам каля двух дзясяткаў анлайн-экспедыцый. А на інфармацыйным сайце бязвізавай тэрыторыі Гродна — Брэст grodnovisafree.by можна віртуальна прагуляцца па фортах Гродзенскай крэпасці, а таксама найбольш адметных культурных будынках горада — Лютэранскай кірхе, Кафедральным касцёле, Свята-Пакроўскім саборы і Вялікай Харальнай синагозе.

Музей гісторыі Магілёва на сваім сайце museumht.by размясціў відэаэкспедыцыю, якую праводзіць старшы навуковы супрацоўнік Алена Марзалюк. Аглядзеўшы залы гарадской ратушы, дзе размешчана экспазіцыя, можна падняцца на вежу-званіцу, каб пабачыць унікальны гадзіннік-куртанты, з якім знаёміць яго стваральнік — майстар Генадзь Галоўчык. А Мінскі абласны краязнаўчы музей, што ў Маладзечне, на сваіх старонках у сацыяльных сетках прапануе серыю тэматычных відэаэкспедыцый па выставе “Перамога. Адна на ўсіх”. Сюжэты распавядаюць аб удзеле праваслаўных святароў у антынацысцкім супраціве, службе беларусаў у польскім войску і арміях саюзнікаў, аб біяграфіях Герояў Савецкага Саюза, якія праславіліся на Маладзечаншчыне.

Відэаэкспедыцыі, прамыя эфіры і віртуальныя туры — важная частка прамоцыі сучасных музейных устаноў. Як бачым, у пэўных умовах яна можа быць надзвычай запатрабаванай і проста неабходнай. Але адмыслоўцы музейнай справы сыходзяцца ў меркаванні — нішто не здолее замяніць жывой сустрэчы з экспанатам. Будзем спадзявацца, што віртуальнае знаёмства з беларускімі музеямі заахваціць многіх прыспешыць час такога спаткання, як толькі гэтаму пачнуць спрыяць абставіны.

Да 75-годдзя Вялікай Перамогі

Дзяцінства і пакуты — паняцці несумяшчальныя, узаемавыключальныя. Але так бывае. Дарослыя развязаюць на планеце войны, якія адымаюць у хлопчыкаў і дзяўчынак дзяцінства. Асобныя бядуоць падчас ваеннага ліхалецця, а тыя, хто згубіў бацькоў — доўгія гады. Голад, холад, хваробы — цяжкае выпрабаванне, але часовае. Страта бацькоў — назаўжды.

На акупаваных фашыстамі тэрыторыях вайна пакінула мноства сірот. Кагосці прытулілі родзічы, хтосьці проста бадзяўся. Старэйшыя бралі на сябе апеку над малодшымі братамі і сёстрамі, практычна замянялі ім бацькоў. Выжывалі, як маглі. Пасля вайны такія падлеткі апынуліся ў дзіцячых дамах, якія дзяржава пачала адкрываць практычна адразу пасля вызвалення ад нямецкіх захопнікаў. Такі дзіцячы дом з’явіўся ў 1945 годзе і на тэрыторыі былой Клічаўскай партызанскай зоны ў вёсцы Нясята.

ПРЫЙШЛІ САМІ

З успамінаў Уладзіміра Паддубскага, маёра авіяцыі ў адстаўцы, былога выхаванца Нясяцкага дзіцячага дома, Галін:

“Жылі мы ў вёсцы Доўгае Клічаўскага раёна. У пачатку вайны фашысты забілі маю маці... Восенню 1943-га спалілі ўсю маю сям’ю: бацьку, мацаху, сястру і трох братоў, малодшаму не было і года. Да ліпеня 1944-га (да дня вызвалення Клічаўшчыны) я жыў у дзядзі. А ў чэрвені 1945 года стаў выхаванцам Нясяцкага дзіцячага дома...”

Як ім жылося ў дзіцячых дамах? Бывала ўсякае. Недадалі і шмат працавалі. Але з вышынні пражытых гадоў усе яны чамусьці згадваюць той час з цёплым. А яшчэ — выказваюць удзячнасць тым, хто замяніў ім бацькоў. Практычна ва ўсіх успамінах гучаць цёплыя словы ў адрас першай выхавальніцы Антаніны Шатуха.

З успамінаў Антаніны Шатуха, выхавальніцы Нясяцкага дзіцячага дома, Віцебска:

“Загадам Клічаўскага раёна мяне перавялі з Дуброўскай школы выхавальніцай у Нясяцкі дзіцячы дом. Ён быў адкрыты 1 чэрвеня 1945 года і месціўся ў дамку з двух пакояў. Спачатку сфарміравалі штат: дырэктар — Васіль Шпак, завуч — Наталля Лескавец, бухгалтар — Кірыл Патупчык. Выхавальнікі — Антаніна Шатуха, Марыя Стрыгун, Марыя Палітыка, Марыя Марка-

ва. Піянерважатая — Надзея Мацюшонак. Па вёсцы сабралі кухонны рыштунак. Прасціны і коўдры прыслалі з раёна. 15 чэрвеня прынялі першых выхаванцаў — 15 хлопчыкаў, якія прыйшлі самі. Гэта былі Валодзя Паддубскі, Іван Крыскавец, Іван Дыдо, Васіль Мацюшонак, Іван Пірожнік, Андрэй Сукора, Марат Панізавіч, Віктар Счыслёнак, Аркадзь Пац, Грыша Прымак і іншыя”.

ПАРА ВАЛЁНАК — НА ДВАІХ

З успамінаў Уладзіміра Паддубскага:

“Гэта была невялікая вясковая хатка. У адной палове месціліся хлопчыкі, у другой — дзяўчынкі і гаспа-

Педагогі і выхаванцы Нясяцкага дзіцячага дома. 1946 год.

Сіроты вайны

Лёсы выхаванцаў Нясяцкага дзіцячага дома

Калектыў мастацкай самадзейнасці дзіцячага дома. 1964 год.

дыня. Ложкаў не было. Спалі на нарах. Сталовай службы памяшканне, якое да вайны належала калгасу. Як цяпер памятаю: збіты з дошак доўгі стол, на ім — замест місак некалькі тазікаў. Кожнаму з нас выхавальнікі выдавалі ложку, кавалак хлеба. Налівалі ў таз малако. Мы баяліся нават кроплю праліць. Вельмі цяжка гэта апісваць... Вельмі любілі лазню. У ваеннае ліхалецце такое ішчасце выпадала не кожнаму. Лазняй служыў звычайны склеп, у центры якога пачорнаму палілася каменная печ. Адначасова тут магло ішчасце выпадзіць не больш за тры чалавекі. Выскоквалі з дыму і з вялікай асадавай перааправаліся ў старэнькае, але чыстае адзенне. Праз час нам выдалі прывезеную аднекуль форму. Прадметам асаблівага гонару былі шапкі-пілоткі. Для старэйшых — сінія, для малодшых — карычневыя. А

вось цёплага адзення ды абутку для зімы не ставала. У 1946-м выдалі адну пару валёнак-катанак на дваіх. Вучыліся мы ў дзве змены. Вучні першай прыходзілі і аддавалі валёнкі тым, хто вучыўся ў другую змену. Так што абутак амаль заўжды быў мокры. Адноічы мы вырашылі выправіць становішча. Праціпілі печку, выграблі жар, паклалі валёнкі. А ўночы прагнуліся ад едкага дыму. Кінуліся да печы — позна! Ад валёнак засталіся адны успаміны. Гаравалі, пакуль наш кравец Васіль Ільчык з трох згарэлых пар адрадзіў адну. Выгляд такога абутку быў фантастычны. Але каго гэта хваліла? Хоць і па чарзе, але можна было выскачыць на вуліцу, каб скаціцца з горкі ці пагуляць у снежкі”.

УСЁ РАБІЛІ САМІ

З успамінаў Антаніны Шатуха:

“Сіламі супрацоўнікаў і выхавальнікаў пачалі адбудоўваць дзіцячы дом. Лес вывозілі на двух валах (улас-

насць дзіцячага дома). За тры гады ўзвялі тры карпусы. Дзяцей было 120 чалавек, з іх 20 — дашкольнікаў. У 1948 годзе дзіцячы дом пашырыўся, прыйшлі новыя супрацоўнікі Марыя Ахрамовіч, Марыя Бачкова, баяніст Іван Завадскі, фельчар Паліна Мурашка...”

З успамінаў С. Гаўрылёнак, былой выхаванкі Нясяцкага дзіцячага дома, Армавір:

“Удзіцячы дом мяне, майго старэйшага брата Віцю і малодшую сястру Машу прывяла наша бабуля па матчынай лініі. Але нас не ўзялі, бо дом быў перапоўнены. Аднак бабуля пакінула нас і сышла. А нас не прымаюць. Паварыха цішком пускала начаваць у сталовай, а раніцай выправаджвала. Што рабіць? Так мы да бабулі ў вёску і вярнуліся. Мне было 7 гадоў, брату — 10, сястры — 4. Бабка вельмі разлавалася і адправіла нас назад, нягледзячы на тое, што сонца пачало садзіцца. З плачам пацягнуліся. Бабуля зрабіла так не таму, што была кепскай. Проста час быў цяжкі ды галодны. А бабуля жыла з сынам, ня-

Соф’я Гаўрылёнак.

весткай і трыма іх дзецьмі. А хата — маленькая, а тут яшчэ нас трое. Ад Дулебні (бабульчына вёска) да Нясяты — 8 кіламетраў, ды ісці трэба ўвесь час лесам. Хутка сям’я пераехала. Маша пачала плакаць. Віця пасадзіў яе на спіну. Страшна было. Удзіцячы дом прыйшлі глыбокай ноччу. Нас прынялі! Павялі ў лазню, далі чыстую бялізну. Накіравалі ў розныя групы, потым павялі ў сталяўку. Суп нілі без лыжак, праз край нейкіх бляшанак... Ежы не хапала. Дзеці елі траву, з гнілой бульбы паклі блішчы. Вельмі ішкадала Віцю і старалася яго падкарміць са сваёй пайкі. А яшчэ мы рабілі набеі на чужыя сады і гароды. Нас вельмі каралі за гэта: мы мылі падлогі, прыбіралі, палілі грады. У школу пайшла ў 8 гадоў. А сястру накіравалі ў дашкольны дзіцячы дом у Бабруйску. На доўгі час мы згубілі адна адну. У 1949 годзе майго брата накіравалі вучыцца ў Адэскае рамеснае вучылішча. Перапісваліся. Але грошай на паштовыя маркі не было. Мы іх малявалі чарніламі на пісьмах-трохвугольні-

ках... Па гаспадарцы ўсё рабілі самі: дровы нарыхтоўвалі, пілілі, калолі іх, палілі печку, насілі ваду з калодзежа, які знаходзіўся далёка ад корпуса. Сажалі бульбу, вырошчвалі буракі, моркву, гуркі. Яшчэ і калгасу дапамагалі. Так, гора было ішмат, але згадваю тую часіну як нешта светлае ў маім жыцці”.

ЯК Я СТАЎ ЛЁТЧЫКАМ

З успамінаў Уладзіміра Паддубскага:

“Мы цудоўна разумелі, што нас, сірот вайны, утрымліваюць усім раёнам, і імкнуліся хоць нека аддзячыць за дабро і пяшчоту. Стварылі калектыў мастацкай самадзейнасці. Аб’ехалі з выступленнямі ішмат вёсак. Паўсюль нас ветліва сустракалі, частавалі, чым маглі. Вучыліся ў сельскай сямігадзі. Першым з нас, хто атрымаў сямігадовую адукацыю, стаў Марат Панізавіч. Ён скончыў ваеннае вучылішча і стаў афіцэрам. Я і Ваня Крыскавец скончылі сямігадку ў 1949 годзе і сталі навучэнцамі Бабруйскага аўтаатранспартнага тэхнікума. І тут, за дзясяткі кіламетраў ад роднага дзіцячага дома, мы адчувалі ўвагу і дабрыню тых, хто нас вырасіў. Я заўжды лічыў сваёй мамай Антаніну Ісакаўну Шатуха. Па камсамольскай пуцёўцы мяне накіравалі ў Балаішўскае ваеннае вучылішча, дзе здзейснілася мая мара стаць лётчыкам. Куды б потым не закідаў мяне лёс, я заўжды вяртаўся на Клічаўшчыну, у Нясяту.”

Дзіцячы дом працаваў 24 гады: з 1 чэрвеня 1945 па 1 ліпеня 1969 года.

ДОЎГАЧАКАНАЯ СУСТРЭЧА

З успамінаў Аляксандра Баразны, былога выхаванца Нясяцкага дзіцячага дома, Клічаў:

“18 — 19 жніўня 1990 года ў Нясяце прайшла сустрэча былых выхаванцаў і работнікаў дзіцячага дома. Гэтага чакалі ўсе. Разлічвалі на прыезд каля 20 чалавек, прыехала больш за паўсотні. Ля мясцовага дома культуры толькі і чуно было: “Ці ты гэта?” Прыехала на вялікае наша ішчасце і 71-гадовая Антаніна Шатуха. Дом культуры запоўніўся да адказу. Гэтая доўгачаканая падзея застанеца назаўжды ў нашай памяці”.

Хачу дадаць вось што. Большая частка выхаванцаў дзіцячых дамоў вучылася і атрымала пасля спецыяльную і вышэйшую адукацыю. Тыя цяжкасці, што выпалі на долю гэтых падлеткаў, загартавалі іх, выхавалі працалюбства, трываласць, цярдлівасць і адказнасць за даручаную справу. Спалучэнне гэтых якасцяў і ёсць той падмурак, на якім будзеца паспяховае жыццё.

Наталля ХРАМЯНКОВА,
дырэктар Клічаўскага
краязнаўчага музея

“Мудрагеліста тасуецца калода...”

(Працяг. Пачатак у № 15.)

Свой баявы хрост Сямён Зорыч атрымаў напрыканцы Сямігадовай вайны — увосень 1761 года, калі расійская армія ўзяла ў аблогу добра ўмацаваную прускую фартэцыю Кольберг. 16-гадовы вахмістр Сербскага гусарскага палка выдатна валодаў шпагай, умельствам верхавой язды, стральбой з дульназараднага штуцэра і праявіў у баях выключную мужнасць. Атрымаў некалькі лёгкіх раненняў. Незадоўга да ўзяцця крэпасці трапіў у палон да прусакоў. Ды, на шчасце для сябе, праз некалькі месяцаў быў вызвалены ў выніку абмену. У другі раз яму гэтак не пашчасціць.

МАЛАДЫ І ГАРАЧЫ

Пасля Сямігадовай вайны Зорыч накіроўваецца ў фармальна яшчэ незалежную Рэч Паспалітую, каб адстойваць там расійскія інтарэсы ў складзе арміі генерала і дыпламата Мікалая Рэпніна. Прычым на той час малады сербскі гусар ужо меў званне паручніка. Гэта “по табелі о рангах” — обер-афіцэрскі чын (своеасаблівы аналаг цяперашняга старшага лейтэнанта), і ўсе, хто яго насіў, аўтаматычна займелі афіцэрскую годнасць.

Паспяхова ваенная кар’ера Зорыча працягнулася ў гады першай руска-турэцкай вайны 1769 — 1770 гадоў — спачатку ў Малдавіі і Валахіі ў корпусе генерал-паручніка Хрыстафора Штофельна, а затым у Першай рускай арміі генерал-аншэфа Пятра Румянцава. Там Зорыч атрымаў чын секунд-маёра і стаў камандаваць перадавымі атрадамі, дэманструючы адвагу і асабістую мужнасць. Так, на пераправе праз раку Прут яго сербскія гусары пацягнулі за сабой значную частку варожага войска, якая затым была разбітая. Але асабліва ён праславіўся 17 чэрвеня 1770 года ў бітве з коннымі атрадамі крымскага хана Каплан-Гірэя ля кургана Рабая Магіла.

Дарэчы, акурат у гэтую гарачую пару ён пазнаёміўся з маладым генерал-маёрам Рыгорам Пацёмкіным, які ўжо паспеў праславіцца ў бітве за крэпасць Хоцін — тады пад ім быў забіты конь, але сам ён не атрымаў ніводнай драпіны. Гэтае знаёмства для лёсу Зорыча, бяспрэчна, стане знаковым, бо ўсё яго далейшае жыццё так ці інакш было звязана з галоўным фаварытам Кацярыны II.

21 ліпеня 1770 года на рацэ Кагул (паўднёвая Малдавія) адбылася адна з ключавых бітваў вайны. Нягледзячы на пяціразовую колькасную перавагу асманнаў, яны пацярпелі паразу. Зорыч ваяваў у складзе Сербскага гусарскага палка, які ўваходзіў у корпус таленавітага генерал-кватэрмайстра (вышэйшая штабная пасада ў дзейнай арміі) Фрыдрых Вільгельма Баўэра, немца па нацыянальнасці і архитэктара паводле паклікання. Перамога пры Кагуле мела стратэгічнае значэнне, бо Асманская імперыя ўжо не змагла аднавіцца ў сваёй былой моцы.

ВЯЗЕНЬ СЯМІВЕЖАВАГА ЗАМКА

Аднак канкрэтна Сямёну Зорычу ў гэтай бітве дужа не пашанцавала. Пры рэкагнасыроўцы пазіцыі невялікая група салдат-сэрбаў, якую ён узначальваў, трапіла ў засаду. Апынуўшыся ў атачэнні янычараў, яны адмовіліся здацца і, абраўшы гераічную смерць, кінуліся ўрукапашную на ворага. Тройчы паранены лікамі і шаблямі, Зорыч трапіў у палон. Захаваўся аповед відавочцы той драмы Шчаглоўскага: “*Адважны секунд-маёр Зорыч быў акружаны туркамі, абараняўся мужна і адважыўся дорага прадаць сваё жыццё. Многія загінулі ад рукі яго; нарэшце, бачачы неабходнасць саступіць ды ўзняты над сабой шаблі, ён закрычаў, кажаўшы на гудзі свае: “Я капітан-паша!” Гэтае слова выратавала яму жыццё. Капітан-паша ў туркаў — поўны генерал, таму і адвезлі Зорыча ў Канстанцінопаль, дзе ён быў прадстаўлены султану як рускі генерал*”. І султан яму, між іншым, паверыў.

Так ці інакш, менавіта тады пра адважнага сэрба ўпершыню пачула сама імператрыца. Па словах сучаснікаў, зацікавілася яна ім дзякуючы дакладу Пятра Румянцава, а магчыма і самога Пацёмкіна. Але, на жаль, дапамагчы вязню не здолела нават “матухна Кацярына”. Афіцэр, які паказаў сябе на полі бою сапраўдным рыцарам, правядзе ў турэцкім палоне амаль пяць гадоў.

Пакручасты шлях графа Сямёна Зорыча праз Шклоў

Знаходзіўся ён у страшным Сямівежавым замку Едзікуле — крэпасці ў Стамбуле, якая лічылася аналагам Бастыліі. Там утрымліваліся палітычныя праціўнікі султана, у ліку якіх было нямала знакамітых асобаў. Вярнуцца ў Расію Зорыч змог толькі ў 1775 годзе, пасля заключэння Кучук-Кайнарджыйскага міру з Асманскай імперыяй. За колішнія баявыя заслугі атрымаў вышэйшую ваенную ўзнагароду — ор-

Д. Хадавецкі. Бітва пры Кагуле.

дэн Святога Георгія чацвёртай ступені, заснаваны Кацярынай II незадоўга да гэтага.

НОВЫ ФАВАРЫТ

А неўзабаве Сямён Гаўрылавіч сустракаецца ў Пецябургу з Рыгорам Пацёмкіным — і неспадзявана становіцца яго ад’ютантам. Гэта адкрыла сэрбу шлях у самыя вярхі расійскага грамадства. На жаль, як часта бывае ў падобных выпадках, імклівы ўзлёт спарадзіў зайздасць. У свае 30 гадоў сапраўдны герой і дасведчаны ваяр быў не гатовы да выкшталтаных прыдворных інтрыг. Тым больш, апынуўся ён паміж двух “лагераў”, якія змагаліся за добрабытасць імператрыцы. З аднаго боку — князь Пацёмкін, які

Партрэт Сямёна Зорыча. Невядомы мастак.

падтрымліваў Зорыча і выкарыстоўваў яго ў сваёй гульты супраць канкурэнтаў. З другога — князь Рыгор Арлоў, генерал-фельдмаршал Кірыл Разумоўскі і Пётр Румянцаў ды статс-сакратар Кацярыны II і дыпламат Аляксандр Безбародка, які, дарэчы, валодаў унікальнай памяццю.

Гэтая магутная чацвёрка хацела скінуць усяўладнага Пацёмкіна, для чаго разлічвала на дапамогу ўкра-

саду папярэднічала прадстаўленне смуглявага гусара Кацярыне.

26 мая 1777 года іх позірк упершыню сустрэліся. Пасля гэтага Кацярына неадкладна адправіла Заводоўскага ў доўгі “адпачынак” падаль ад Пецябурга, узнагародзіўшы яго папярэдне за “добрую службу”. А Пацёмкін ужо паціраў рукі, думаючы, што дасягнуў мэты.

Зрэшты, пра знаёмства Зорыча з імператрыцай ёсць і іншая, куды больш займальная версія. Казалі, што серб, пасварыўшыся з камандзірам палка, у якім служыў пасля вяртання з палону, паехаў у Ваенную калегію ў Пецябург прасіць аб пераводзе яго ў іншы полк. Але ў першы ж дзень настолькі прайграўся ў карты, што не меў нават грошай на абед у карчме. На шчасце, ён выпадкова сустрэў на вуліцы колішняга аднапалчаніна. Той накіроўваўся ў Царскае Сяло, дзе пры двары імператрыцы працаваў ягоны прыяцель, і ўзяў

ягоны прыяцель, і ўзяў

чатку лета 1777 года Сямён Гаўрылавіч быў прызначаны імператрыцай шэфам Ахтырскага гусарскага палка, якім тады камандаваў яго зямляк палкоўнік Антон Хорват.

Зорыч хутка атрымаў вялікі ўплыў пры двары, але спачатку не злоўжываў ім. Пецябургскі высокі свет прыняў яго добрабытліва. “*Генерал Зорыч, — пісаў лавелас Андрэй Разумоўскі свайму бацьку, — вельмі ласкава з усімі абыходзіцца*”. Іншы сучаснік казаў пра Зорыча, што ён “*быў прыгажун, але вельмі абмежаваны і без усялякага выхавання; зрэшты, ён быў найдабрэйшым са смяротных*”. А вось як характарызавала Зорыча сама імператрыца: “*Можна сказаць, што дзве душы меў: любіў добрае, але рабіў і благое, быў адважны ў справе з непрыяцелем, але ў асабістых баязлівей*”. Незразумела, што яна мела на ўвазе пад “баязлівасцю” чалавека, узнагароджанага баявымі ордэнамі. Ён не баяўся нікога, акрамя “матухны” Кацярыны — нават усемагутнага свайго добрадзеша Рыгора Пацёмкіна, ад уплыву якога рызыкнуў вызваліцца.

Аднак поспехі пры двары працягваліся меней за год. Пра выдаленне Зорыча ў маі 1778 года сучаснікі распавядаюць наступнае: “*Пацёмкін хоць і не баяўся яго, але хацеў паказаць, што нельга беспакарана нават думаць прыкладам перасцерагчы ўсялякага, каму прыйшла б у галаву такая думка. Князь прадставіў імператрыцы, што непрыемна і нават зневажальна мець каля сябе чалавека настолькі абмежаваных ведаў, як Зорыч*”. І гэта сказаў той, хто даўно ведаў Зорыча як баявога афіцэра і прыклаў столькі намаганняў, каб зрабіць яго фаварытам Кацярыны!

Аднойчы імператрыца абышлася з Зорычам вельмі халодна. Прылісваючы гэты інтрыгам Пацёмкіна, той, будучы ад прыроды вельмі запальчывым, адразу ж кінуў князю пальчатку. Пацёмкін, па патрабаванні Кацярыны, дуэль адхіліў. Зорыч адправіўся да імператрыцы і з адчаем абвясціў ёй, што шануе ў сваім жыцці толькі ейную прыхільнасць. Пасля гэтага “матухна” зноў была да яго добрабытліва, і, здавалася, усё пайшло па-старому. Але толькі здавалася: яго дні пры двары былі ўжо палічаныя. Наперадзе чакала трохмесячная дыпламатычная камандзіроўка ў Швецыю, а затым — бласлаўлены беларускі горад Шклоў, якому ён аддаў апошнія дваццаць гадоў свайго жыцця і дзе знайшоў свой апошні прытулак...

Барыс КРЭПАК

Працяг — у наступных нумарах “К”.

(Працяг. Пачатак у №№ 12 — 15.)

Перасярогі і страшэнная росгач Станіслава Манюшкі, выказаныя ў лісце да Юзафа Сікорскага, не былі пустым гукам. Па-першае, Штурм пачаў адбіраць у кампазітара “хлеб штодзённы” — вучняў, выкарыстоўваючы традыцыйныя сродкі барацьбы за “месца пад сонцам”. Наш зямляк адразу адчуў, чым гэта пагражае і ягонай сям’і, і ягонай рэпутацыі. Пагатоў, ён толькі-толькі выпрастаў крылы, якія праз гады ўзнясуць яго на вяршыні музычнага Алімпу!

Чым адказаў Манюшка на гэты выклік, якія сродкі ўжыў, каб нейтралізаваць “прошукі” Штурма? Пра гэта казаць пакуль цяжка. Увогуле, акалічнасці “Вялікай вайны” (усё ж такі яна доўжылася дванаццаць гадоў!) вельмі слаба адлюстраваныя ў вядомых на сёння крыніцах. Але ўсё, што мы ведаем, распавядаем.

А спярша варта глянуць, чым жыла музычная Вільня ў 1840-х, калі Станіслаў Манюшка настала перасяліўся ў былую сталіцу ВКЛ. І, натуральна, зусім нялішнім будзе распавесці пра сям’ю кампазітара, над якой злавесным ценем нависла постаць Караля Штурма.

НА ВІЛЕНСКІХ ПАГОРКАХ

Вільня ў сярэдзіне XIX стагоддзя прайгравала Варшаве па шмат якіх параметрах. Колькасць насельніцтва — каля 52 000 (у Варшаве амаль утвая больш). Узровень дабрабыту месцічаў таксама сціплейшы. Зоркі, такія як Паганіні, Шапэн, Ліст, чые імёны грывелі ў еўрапейскай прасторы, Вільню чамусьці абміналі. Праўда, славатасці туды, здаралася, завітвалі — Ліпінскі, Лафонт і іншыя. У роспачы прызнаем, нават Вілія была ўтвая вузейшая за Віслу!

Але ў чым Вільня нікому не саступала, дык гэта ў любові да музыкі і спеваў. Вось, што пісаў пра яе ў 1840 годзе Станіслаў Лаховіч у “Tygodnik petersburski”: “Не знойдзеш, відаць, ніводнага дома, дзе не было б фартэпіяна, а пры ім прыгожай віртуозкі ці віртуоза. Здзівіліся б нашы прапрадзеды, у якіх і клавіцымбал лічыўся рэдкасцю, убачыўшы сёння прыгожыя раялі венскія ці пеяцбургскія, або і нашы віленскія — Гутоба, Скакоўскага ці Пестуновіча; а яшчэ б больш здзівіліся яны, калі б пачулі, як іх прыгожыя прапраўнучкі з пачуццём і аге-нчыкам выконваюць новыя кампазіцыі. Нават у класе ніжэйшым (відаць, спальныя раёны Вільні — заўв. З.Ю.) вельмі часта можна пачуць хай разладжанае і рассохлае, хай з бразатам і піскам — але заўсёды фартэпіяна, пры якім з такім самым піскам танклявы галасок спявае: “Ах! Як жа кахаць прыемна-а-а!”

У сваім артыкуле спадар Лаховіч паказаў тую Вільню, у якой, толькі-толькі вярнуўшыся з Берліна і ажаніўшыся, асеў Станіслаў Манюшка. Тое, што музыку тут любілі — гэта праўда. Але колькі б ні намагаліся шматлікія мясцовыя рупліўцы зрабіць з Вільні Вену, ім гэта так ніколі не ўдалося. Страціўшы незалежнасць, нашы землі сталі “сыравінай” для больш моцных суседзяў.

ПА МЯНУШЦЫ “АРГАНІСТ”

У 1839 годзе ў касцёле святога Яна быў урачыста адкрыты самы буйны арган у Вільні (дэпартаваны з Полацка). Толькі вярнуў-

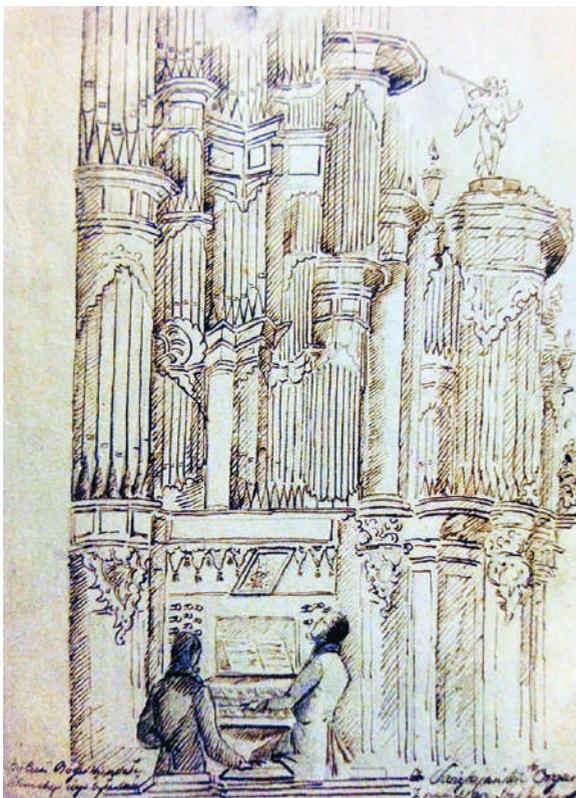
Таямніцы Манюшкаў

шыся ў 1840 з Нямеччыны, Станіслаў Манюшка атрымаў там пасаду арганіста — і адразу пачаў шакаваць месцічаў віртуозным выкананнем твораў замежных майстроў. Але, як пісаў сябра кампазітара А.Валіцкі, многія з пагардай сталі называць Манюшку “арганістам”. Такая “мянюшка” была кплівай: шараговыя віленскія арганісты мелі вельмі нізкі ўзровень адукцыі — як музычнай, так і агульнай. І гэта адбівалася на рэпутацыі Манюшкі, як выкладчыка музыкі — з чаго, уласна, і жыла яго сям’я. Таму, відаць, арганістам ён прапрацаваў нядоўга.

Уласныя творы Манюшкі, па словах Лаховіча, “на той момант яшчэ былі мала вядомыя. Але мяркуючы на некаторых ягоных уверцюрах, прадстаўленых у тэатры, на яго музыкі да некалькіх спеваў, належыць ускладаць на яго вялікія надзеі”. І надзеі пана Лаховіча, як мы ведаем, спраўдзіліся.

Працтыгнем нататку з “Tygodnik petersburski” (№ 79) за 1842 год пра “Pierwszy spiewnik domowy”. Яна выглядае сапраўдным панегірыкам маладому творцу, які меў толькі 23 гады: “Маём абавязак звярнуць асабліваю ўвагу чытачоў і чытачак пеяцбургскіх на гэты плод. Калі літаратура наша апошнім часам дасягнула такіх вышыняў, на якіх цяпер яе бачым, у музыцы мы не мелі нічога, альбо мала што годнага агульных дасягненняў эпохі ў тым найкаштоўным з прыгожых мастацтваў. Але сёння кожны ведае аўтарскі твор, ... які павінен быць прыняты з найвялікшай з нашага боку прыхільнасцю. Такое меркаванне маем пра спеўнік пана Манюшкі...”

Манюшка за перыяд 1838 — 1847 гадоў напісаў нямала рознакалібравых музычных твораў і прагнуў узяцца за оперу. А вось аб тым, каб яго ві-

Станіслаў Манюшка пры аргане касцёла св. Яна (малянак Чэслава Манюшкі).

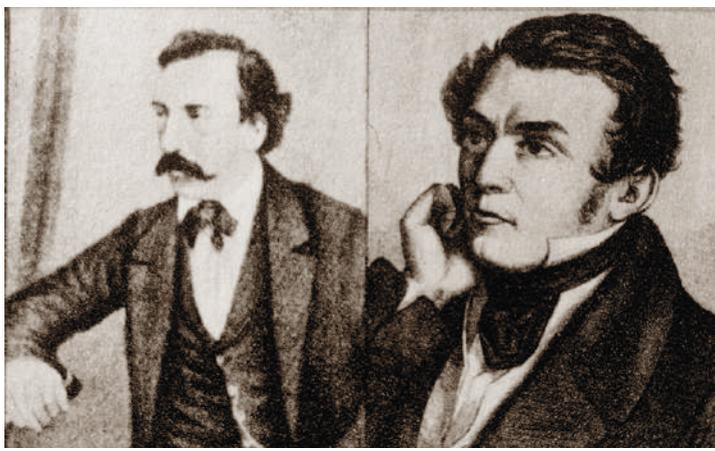
заві Штурм пакінуў хоць нейкую музычную спадчыну, звестак няма. Падобна, што і нашчадкаў ён не меў. Манюшка быў яго поўная супрацьлегласць. Усе дзеці — а было іх дзесяць — нарадзіліся ў “віленскі перыяд”, і таму яны, зразумела, ускосным чынам, сталі ахвярамі інтрыгаў Караля Штурма. Давайце ж пазнаёмімся з імі бліжэй. Альжбэта-Марыя (нар. 6 ліпеня / ахр. 6 жніўня 1841 — 1891), Станіслаў-Юзафат (нар. 27 лістапада (?) 1843 — 1905), Баляслаў-Ян-Калікст (14 кастрычніка / 19 лістапада 1845 — 1902), Марыя-Рахеля-Эмерыка (5 лістапада 1846 / 2 студзеня 1847 — 1858), Казімір-Ігнат-Дамінік (31 траўня / 21 чэрвеня 1842 — 9 жніўня 1843). На момант, калі Станіслаў пісаў свой ліст адчаю (сакавік 1847-га), ён яшчэ не ведаў, што неўзабаве, у верасні таго ж года, народзіцца дачка Ядвіга. Дапоўнім пачаты спіс, згадаўшы Сафію-Вікторыю-Эву (23 снежня 1849 / 3 студзеня 1850 —

1925), Аляксандру-Габрыэлю (5 ліпеня / 13 верасня 1852 — 1855), Яна-Антана-Чэслава (4 кастрычніка / 19 лістапада 1853 — 1908) і, нарэшце, Цыцылію-Юзефу (11 красавіка / 21 траўня 1857 — каля 1907). Альжбэта і Ян пайшлі па мастацкай лініі, Баляслаў абраў музыку, а вось Казімір стаў чыгуначнікам.

МОЙ ДОМ — МАЯ КРЭПАСЦЬ

У дадзеным выпадку славуае прыслоўе падыходзіць як ніякае іншае. Штурм быў адарваны ад сваёй маткі-Польшчы і закінуты ў Літву. І ўсё, на што ён мог разлічваць — гэта пасаг жонкі, абаяльнасць і варшаўскія газеты, у якіх згадвалася яго імя. Нямала, але...

Манюшка ж быў “кроў ад крыві” беларусам-ліцьвінам. Тут ён меў шырокія гарызантальна-вертыкальныя сацыяльныя повязі.

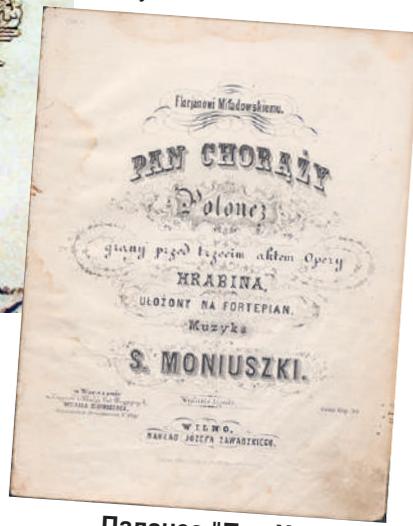

Ахілес Банольдзі і Станіслаў Расалоўскі.

Пра радаводныя перакрыванні будзе далей. А вось пра сяброў сям’і, якія прысутнічалі на хростах, распавядзем падрабязней.

Вінцэнт Дмахоўскі (1805 — 1862) — мастак-пейзажыст, быў вучнем славуага віленскага мастака Рустэма, браў удзел у паўстанні 1831 года. Пазней перабраўся ў Варшаву

Станіслаў Расалоўскі (1797 — 1855) — хатні лекар Манюшкаў, паэт, палітолаг, бліскі супрацоўнік доктара Юльяна Цітуса (мецэнат і дырэктар Віленскага тэатра ў 1850-я, падтрымліваў сцэнічныя пачаткі Манюшкі), і, як і той, сябра Імператарскага Лекарскага таварыства ў Вільні. Перакладаў з лаціны, англійскай, французскай, вершы друкаваў у віленскіх часопісах. На некаторыя з іх Манюшка напісаў музыку.

Паланэз “Пан Харужы” з оперы “Графіня” С.Манюшка (прысвечаны Ф.Міладоўскаму).

Эдвард Жалігоўскі (1820 — 1864) — паэт-рамантык, прафесійны арышттант. Спярша па справе Шымана Канарскага, які рыхтаваў паўстанне ў 1838 годзе. Затым за “неблагодзежное сочинение Иордан” у 1851 высланы з Вільні пад паліцэйскі нагляд у Петразаводск. Адтуль у Арэнбург, адтуль ва Уфу. Урэшце, лёс закінуў гэтага філосафа і паэта, які сябраваў з Тарасам Шаўчэнкам, у Парыж, дзе эмігранты ледзь не ажанілі яго (пры жывой жонцы!) з дачкой Адама Міцкевіча Аленай. Памёр вандрунік у Жэневе... Дарчы, стрыечны дзед генерала Юльяна Жалігоўскага, “стваральнік” Сярэдняй Літвы.

Рахеля Плятэр — пляменніца Тадэвуша Кас-

цюшкі, дачка Юзафа Касцюшкі.

Севарын Ромэр (1814 — 1890) — браў удзел у паўстаннях 1831 і 1863 гадоў. Меў намер падтрымаць паўстанцкі рух Шымана Канарскага (1838), але быў арыштаваны і высланы ў Варонеж.

Фларыян Міладоўскі (1819 — 1889) — славуты піяніст, кампазітар, дырыжор, які нарадзіўся ў Менску, а продкі ягоныя паходзілі з Клеччыны. Атрымаў выдатную музычную адукцыю, што дазволіла яму пісаць творы, якія вельмі высока цаніў Манюшка.

Ахілес Банольдзі (1821 — 1871) — спявак, літаратар, педагог. Паходзіў з італьянскай тэатральнай сям’і. У 1842 (?) годзе, па запрашэнні роду Лапацінскіх, прыбыў у Вільню. Пасябраваў з Манюшкам і стаў ягоным верным паплечнікам.

У біяграфічных нататках пра Банольдзі, падаецца, пакуль не знайшоў адлюстраванне такі факт. Яшчэ не ажаніўшыся з вільнянскай Леакадыяй Багнэўскай, з якой ён потым будзе мець дзвюх дачок, сябра Манюшкі ўсынавіў хлопчыка-падкідыша. У знойдзенай метрыцы віленскага касцёла святога Яна, датаванай 31 сакавіка 1842 года, сцвярджаецца, што ў гэты дзень было ахрышчана немаўля, атрымаўшы імёны Юзаф-Ахілес, а прозвішча яму прыёмны бацька даў сваё. Дарэчы, жонка Банольдзі асіствала на хростах Аляксандры і Яна Манюшкаў.

Ігнат Ляўковіч — у 1834 пачаў выдаваць у Вільні “Dziennik muzyczny”, але жыццё яго было кароткім.

Людвік Кандратовіч (Уладзіслаў Сыракомля) (1822 — 1862) — славуты паэт (“Першы пасля Міцкевіча ў Літве”), празаік, гісторык літаратуры.

Варта згадаць і іншыя асобаў — сваякоў Манюшкі Аляксандра і Адама Ваньковічаў, Габрыэлю з Ваньковічаў Дзяконскую, доктара і сябра сям’і Станіслава Вікшэмскага, Эдуарда Ільцовіча...

Як мы бачым, Станіслаў Манюшка быў і годным бацькам, і выбітным творцам. Хоць гэта і прымушала яго ўвесь час жыць “на перадавой” чалавечых магчымасцяў.

А што ж Штурм? Калі ж вы ўжо страцілі надзею даведацца, хто ж такі гэты Караль Штурм, які віртуозна іграў творы Ферэнца Ліста, і па ўсёй верагоднасці, ведаў яго асабіста, і ў чым, уласна, была ягоная правіна перад Манюшкам, спяшаюся супакоіць. Пра гэта — у наступных серыях.

Зміцер ЮРКЕВІЧ, гісторык-архівец

Працяг — у наступных нумарах “К”.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.";
■ Раздзел "Сусвет Яэпа Драздовіча".
Выставы:
■ Выстава твораў жывапісу Юрыя Платонава "Вандроўка" — да 3 мая.

■ Выстава рускага і беларускага іканапісу XVIII — пачатку XX стагоддзяў да 85 годдзя з дня нараджэння Мітрапаліта Філарэта — да 21 мая.
■ Выстава "Рускі імпрэсіянізм" (жывапіс, графіка і скульптура з калекцыі музея) — да 8 чэрвеня.
■ Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада".
■ Віртуальная выстава "Прадчуванне Вясны. Жанчыны і беларуская мастацкая кераміка XX стагоддзя".

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
■ Майстар-клас па традыцыйнай тэхніцы роспісу вялікодных як "Пісанкі". Кожную нядзелю а 12-й.
■ Выстава Святланы Піваварчык і Святланы Аляксеевай "Чараўніцтва іголачкі" — да 16 мая.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Проспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"

ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.

Проспект Пераможцаў, 5. Вуліца Рабкораўская, 17.

Проспект Незалежнасці, 68, В.

Вуліца Лабанка, 2.

"Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.

■ Акцыя "Вольнае піаніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".

■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".

■ Выстава "75 гадоў разам: Беларусь — дзяржава-заснавальніца ААН".

■ Прымеркаваная да 75-годдзя Канферэнцыі ў Сан-Францыска па ўтварэнні Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і Міжнароднага дня дэлегата, — з 24 красавіка да 24 мая.

■ Выстава "Вайна і мір. Вяртанне" — да 22 красавіка.

■ Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада".

■ Віртуальная выстава "Прадчуванне Вясны. Жанчыны і беларуская мастацкая кераміка XX стагоддзя".

■ Выстава твораў жывапісу Юрыя Платонава "Вандроўка" — да 3 мая.

■ Выстава рускага і беларускага іканапісу XVIII — пачатку XX стагоддзяў да 85 годдзя з дня нараджэння Мітрапаліта Філарэта — да 21 мая.

■ Выстава "Рускі імпрэсіянізм" (жывапіс, графіка і скульптура з калекцыі музея) — да 8 чэрвеня.

■ Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада".

■ Віртуальная выстава "Прадчуванне Вясны. Жанчыны і беларуская мастацкая кераміка XX стагоддзя".

■ Выстава твораў жывапісу Юрыя Платонава "Вандроўка" — да 3 мая.

■ Выстава рускага і беларускага іканапісу XVIII — пачатку XX стагоддзяў да 85 годдзя з дня нараджэння Мітрапаліта Філарэта — да 21 мая.

■ Выстава "Рускі імпрэсіянізм" (жывапіс, графіка і скульптура з калекцыі музея) — да 8 чэрвеня.

■ Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада".

■ Віртуальная выстава "Прадчуванне Вясны. Жанчыны і беларуская мастацкая кераміка XX стагоддзя".

■ Выстава твораў жывапісу Юрыя Платонава "Вандроўка" — да 3 мая.

■ Выстава рускага і беларускага іканапісу XVIII — пачатку XX стагоддзяў да 85 годдзя з дня нараджэння Мітрапаліта Філарэта — да 21 мая.

■ Выстава "Рускі імпрэсіянізм" (жывапіс, графіка і скульптура з калекцыі музея) — да 8 чэрвеня.

■ Выстава "Чырвоны — код нацыі. Сакральнасць, эстэтыка, улада".

■ Віртуальная выстава "Прадчуванне Вясны. Жанчыны і беларуская мастацкая кераміка XX стагоддзя".

■ Выстава твораў жывапісу Юрыя Платонава "Вандроўка" — да 3 мая.

■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".

■ Атракцыён "Лазерны квэст".

■ Выстава "Народжаныя морам".

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а, Дом прыроды. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава "Жывая экзотыка" — да 26 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.

Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";

"Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.";

"Беларуская музычная культура XX ст.";

"Тэатральная культура Беларусі XX ст.".

ГАСЦЁўНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

■ Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.

■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свядрдова, 4.

Тэл.: 327 10 75.

■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографа".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.

Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак-нядзеля з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Часовая экспазіцыя "Бухенвальд" да міжнароднага Дня вязня і 75-годдзя вызвалення вязняў гэтага нацыскага лагера — да 11 мая.

■ Экспрэс-выстава, прысвечаная 75-годдзю сустрэчы на Эльбе — да 20 мая.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.

Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.

■ Міжнародная выстава "Модныя дамы ў Нясвіжэ" —

да 31 мая.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дваіх "Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".

■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.

■ Музейная фотопляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.

Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.

■ Праект "Вайна і мір. Беларусь памятае", прымеркаваны да 75-годдзя Перамогі.

■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.

■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.

■ Музейныя майстар-класы і заняткі.

■ Мультымедыны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".

■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульня "Таямніцы дома Песняра".

Акцыі:

■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясельля — у музей!"

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.

Тэл.: 321 24 30.

Філіялы музея

■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

■ Экспазіцыя "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспар-

■ Адноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу" (візуальная рэтраспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

■ Выстава жывапісу і графікі Ленінда Шчамялёва

"Пра жанчын і пра вясну" — да 19 красавіка.

■ Выстава "Леаніду Шчамялёву — 97. Графіка з сямейнай калекцыі" — да 19 красавіка.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.

Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ "Мінск губернска. Шляхецкі побыт".

■ "Фарфоравыя гісторыі. Знакамітыя людзі ў фарфоры" — да 3 мая.

■ Выстава жывапісу і графікі "Горад сонца", прымеркаваная да 75-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне і прысвечаная 10-годдзю Музея гісторыі горада Мінска — да 7 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.

Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты:

■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

■ "Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі".

■ "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

■ Экспазіцыя "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспар-

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

ту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Нальшанскія сустрэчы" — да 19 красавіка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.

Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁўНЯ "ВЫСОКАЕ МЬСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.

Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава скульптуры і жывапісу мастака "My Way" Спартака Арацонаяна — да 26 красавіка.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.

Тэл. (8-01597) 2 14 70.

■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".

г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.

■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.

Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".

■ Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭЎ